Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 12 (1714) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 19 САКАВІКА 1989 г. ЦАНА 40 зл.

Выступае калектыў „Белыя росы", рэпартаж аб ім глядзі на стар. 6-7.

ДНІ КУЛЬТУРЫ ГРОДЗЕНШЧЫНЫ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

Песняй, танцамі, новымі беларускімі кніжкамі, мастацкімі выстаўкамі, спектаклямі і інструментальнай музыкай разліліся па Беласточчыне Дні культуры Гродзеншчыны, якія працягваліся ад 20 да 26 лютага г.г. Яны адбыліся ўпершыню — і сходу так багата! Прывезлі і паказалі нам сябры з-за блізкай мяжы ўсё, што маглі, а чаго не маглі — таксама, здаецца, хацелі б узяць з сабою і паказаць. Больш 1000 удзельнікаў у гэтым свяце прыехала на Беласточчыну. І быў гэта сяброўскі і шчыры візіт.

Цяжка нават сказаць, што было важнейшае ў гэтых Днях: песня ці выстаўка-кірмаш новых беларускіх кніжак, танец ці выстаўка мастацкага шкла, спектаклі ці выступленні салістак. Важна было адно: уся Беласточчына была абдзелена спаўна і кожны рэгіён не пасмакаваў хаця крышынку аўтэнтычнага беларускага мастацтва. Былі гэта спатканні ў дамах культуры, у клубах, школах і святліцах, — усюды там, дзе можна было выступіць і нешта запрэзентаваць людзям. Выступалі ў Бельску, Гайнаўцы, Лапах, Кляшчэлях, Нараўцы, Боцьках, Белавежы, Саколцы, Сухаволі, Сямяцічах, Чыжах, Дубінах... Каб усім хапіла патроху.

Найбольш, вядома, прыехала мастацкіх калектываў. Калектывы ад такіх, як прафесіянальны калектыў „Белыя росы", што існуе пры Гродзенскай дзяржаўнай філармоніі, — праз танцавальны калектыў „Раніца" (працуе ў Гродне пры Доме культуры працаўнікоў тонкасуконнай прамысловасці), калектыў песні і танца „Лідчанка" з Ліды, танцавальны калектыў „Вянок" (створаны пры Палацы культуры і тэхнікі Гродзенскага прадпрыемства „Азот"), калектыў песні і танца „Крыніцы" з Ашмян, „Нёман" — з Гродна, ансамбль народных музыкантаў з Гродна „Музыкі", — да вясковых, як жа абаяльных калектываў, вось хаця б, як калектыў з вёскі Струбніца Мастоўскага раёна, які выступіў у ГП БГКТ са слоўна-музычным мантажом „Гутарка аб матчынай мове" пасля сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі з Гродна Данутай Бічэль-Загнетавай, Аляксеем Карпюком і Юркам Голубам.

Дарэчы, пра пісьменнікаў. Сустрэча была надзвычайная, а Данута Бічэль-Загнетава, як заўсёды, зачаравала слухачоў сваёй эрудыцыяй і непахіснасцю ў барацьбе за беларускую справу. Людзям было цікава ўбачыць і паслухаць тых, якіх бачылі яны толькі па кніжках. Па-

(Працяг на стар. 4)

ВІЗІТ

Нячаста здараюцца сустрэчы кіраўнікоў БГКТ з прадстаўнікамі Урада БССР. Такое спатканне адбылося ў пятніцу 24 лютага 1989 г. З візітам у нашай краіне пабывалі: **віцэ-міністр культуры БССР Уладзімір Гілеп і старшыня Беларускага фонду культуры, пісьменнік Іван Чыгрынаў.** Будучы ў Беластоку пажадалі яны сустрэцца з кіраўнічым актывам БГКТ. У сустрэчы прынялі ўдзел таксама дырэктар Аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы ў Беластоку Марыя Маранда і намеснік загадчыка Аддзела культуры Аблвыканкома ў Гродне Віктар Губіч.

Аб дзейнасці Беларускага таварыства, яго дасягненнях і клопатах расказаў старшыня ГП БГКТ Аляксандр Баршчэўскі, а яго выказванні папоўнілі Сакрат Яновіч (гаварыў аб тым, як цяжка купіць беларускія кніжкі ў ПНР) і Канстанцін Майсеня (сказаў пра пабудову музея ў Гайнаўцы).

Віцэ-міністр Уладзімір Гілеп паінфармаваў, што рыхтуецца да падпісання пагадненне аб супрацоўніцтве паміж БССР і ПНР у галіне культуры. Адзін з пунктаў пагаднення адносіцца да супрацоўніцтва з Беласточчынай і пражываючым тут беларускім насельніцтвам (гэтае пагадненне міністры культуры ПНР і БССР падпісалі 27 лютага г.г.).

Старшыня БФК Іван Чыгрынаў заявіў, што з'яўляецца ён старшынёю Пастаяннай камісіі па нацыянальных пытаннях і міжнацыянальных адносінах Вярхоўнага Савета БССР. Яму нацыянальныя справы добра вядомыя. Сцвердзіў, што ў БССР шмат ведамстваў займаецца нацыянальнай справай і часта з-за бюракратычных прычын некаторыя пытанні не вырашаюцца. Запрапанаваў Таварыству даслаць у красавіку на адрас Пастаяннай камісіі, якую ён узначальвае, спісак тых спраў, у вырашэнні якіх можа дапамагчы савецкі бок.

Пасля доўгіх гадоў адсутнасці афіцыйных кантактаў БГКТ з ведамствамі ў БССР ад мінулага года аднатоўваем узрост зацікаўлення савецкага боку беларусамі ў Польшчы. Апошні візіт прадстаўнікоў міністэрства і Беларускага фонду культуры дае надзею, што супрацоўніцтва ў галіне культуры і асветы будзе прадаўжацца і замацоўвацца.

В. Луба

АМЕРЫКАНСКІЯ БЕЛАРУСЫ
(7)

Вядомы савецкі крытык Адам Мальдзіс, вярнуўшыся з Англіі, дзе ён сустрэўся з вядомым эміграцыйным беларускім крытыкам Антонам Адамовічам, напісаў, што Адамовіч у часе размовы глядзеў на яго ненавісным зрокам. Чаму? Ну, таму, што бачыў у Мальдзісу прадстаўніка сістэмы, да якой адносіцца ён варожа. У іншым месцы сваіх успамінаў Мальдзіс напісаў, што яго вушы цёпла казыталі галасы савецкіх сцюардэс, якія шчабяталі як ластавачкі, і тыя ж вушы неміласэрна рэзалі „пракурорскія“ галасы англічанак з пагранічнай службы.

Так яно злажылася, што я таксама чуў галасы савецкіх сцюардэс, прадстаўніц англійскіх пагранічных службаў і сустрэўся ў Лондане (у тым самым будынку і пакоі, што і Мальдзіс) з Антонам Адамовічам.

Сцвярджэнні А. Мальдзіса выразна вынікаюць з тых застойных часоў, калі ўсё нашае было добрае, а чужое дрэннае, калі кожны наш не сябра быў нашым ворагам, калі ўсе людзі на свеце былі на нашым або на варожым баку барыкады. А ўвогуле чаму я гавару аб Антону Адамовічу? Таму што ён з'яўляецца выдатным беларускім літаратурным крытыкам на Захадзе. І тады, калі Вітаўт Кіпель у сваіх публікацыях папулярызуе веды аб жыцці беларусаў на Захадзе, дык Антон Адамовіч пашырае веды аб беларускай літаратуры. Няма сумненняў, што Адамовіч не з'яўляецца энтузіястам сацыялістычнай сістэмы. Дык і як яму быць энтузіястам, калі быў ён як беларускі нацдэм у 1930 годзе засуджаны на шматгадовае зняволенне і пакаштаваў удосталь турэмнага і лагернага жыцця. Аднак вочы Адамовіча лагодна-блакітныя і не глядзяць на людзей, незалежна з якога яны лагера, з нянавісцю.

Я з Антонам Адамовічам прагаварыў некалькі дзесяткаў гадзін. І гаварылі мы выключна аб літаратуры. Ведаючы, што мы — людзі двух палітычных светаў, тактоўна пазбягалі размоў на тэмы, якія маглі б выклікаць непаразуменні. І таму гаварылі аб беларускай пісьмовасці. А калі гаварыць аб гэтай галіне, дык Антон Адамовіч з'яўляецца сапраўднай энцыклапедыяй, крыніцай, з якой можна чарпаць бясконца.

Дарэчы, я ўжо трыццаць пяць гадоў таму назад пазнаёміўся з цыклам артыкулаў, прысвечаных творчасці Максіма Гарэцкага, якія былі апублікаваны ў савецкай перыёдыцы. Прачытаўшы іх, быў ашаломлены. Настолькі былі яны арыгінальныя і глыбокія. У 1979 годзе, сустрэўшы Антона Адамовіча ў Лондане, быў ашаломлены другі раз, бо даведаўся, што тыя артыкулы напісаў ён, не маючы поўных дваццаці гадоў!

Антон Адамовіч з'яўляецца адным з герояў прыгожай містэрыі беларускага адраджэння дваццатых гадоў і героем сатанічнай трагедыі разгрому беларускага адраджэння трыццатых гадоў. Антон Адамовіч быў не толькі гледачом гэтых выключных падзей, аше і іх удзельнікам. Ведаў асабіста ўсіх беларускіх пісьменнікаў, вучоных і крытыкаў як старэйшага, так і малодшага пакаленняў. Разам з імі ўзыходзіў на цудоўную вяршыню беларускага рэнесансу, і разам з многімі з іх зваліўся ў прорву.

Апынуўшыся пасля вайны на Захадзе, Антон Адамовіч сканцэнтраваўся на папулярызацыі беларускай літаратуры. Праявілася гэта ў інспіраванні выдавання літаратурных твораў як эміграцыйных, так і савецкіх пісьменнікаў. Адносна савецкіх пісьменнікаў прапанаваў творы перад усім тых аўтараў, якія былі рэпрэсіраваны. Аднак не толькі, бо ініцыяваў і выданні такіх твораў, якія ў БССР не праследаваліся. Прыкладам можа быць „Новая зямля“ Якуба Коласа. Аднак, найбольшая заслуга Антона Адамовіча праяўляецца ў крытычным вывучэнні спадчыны многіх беларускіх пісьменнікаў. Да найважнейшых яго літаратуразнаўчых работ трэба залічыць шырокія ўступы да збору твораў Алеся Гаруна, Наталлі Арсеневай, Алеся Салаўя, а таксама прадмовы да „Раскіданага гнязда“ і „Тутэйшых“ Янкі Купалы, „Новай зямлі“ Якуба Коласа, „Запісак Самсона Самасуя“ А. Мрыя, „Нядолі Заблоцкіх“ Л. Калюгі, „Твораў“ У. Жылкі і многіх іншых.

Антон Адамовіч апрацоўваў інфармацыі аб беларускіх пісьменніках для амерыканскіх энцыклапедый і даведнікаў. З'яўляецца таксама аўтарам цікавага нарыса „Як дух змаганне Беларусі“ (1983), прысвечанага Івану Луцкевічу. Спецыфіка гэтай публікацыі заключаецца ў тым, што знаходзім у ёй вельмі многа звестак аб усім нашаніўскім руху.

У суме Антон Адамовіч напісаў больш чым 220 літаратуразнаўчых работ.

Крыху меней вядомы Антон Адамовіч як пісьменнік, з-пад пяра якога выйшлі такія творы, як навела „Афрадыта-ост“, „Каханы горад“, „Безруч“, „Эміграцкая песня“.

Многія артыкулы аб беларускай літаратуры напісаў Антон Адамовіч па-англійску, дзякуючы чаму веды аб нашай пісьмовасці былі даведзены да свядомасці шырокіх колаў заходняга свету.

Заканчваючы сваю інфармацыю аб Антону Адамовічу, хачу з удзячнасцю сказаць, што з яго каларытных апавяданняў аб беларускіх пісьменніках дваццатых і трыццатых гадоў пачарпнуў я не адну цэнную інфармацыю.

Алесь Барскі

ЧЫТАЮЧЫ „KURIER PODLASKI“...

ХТО Ў КАГО СТРАЛЯЕ І ЧАМУ?

З сімпатыяй паглядзеў я на рысунак рук у братнім поціску — у апошнім за люты святочным выданні „Kuriera Podlaskiego“. Уцешыўся, што і мая ў гэтым скромная заслуга як удзельніка дыскусіі „Пад рознымі крыжамі“.

Узяўся я чытаць апублікаванае тамака сваё выступленне і прыкмеціў, што зрабілі з ім нешта не так: надрукавалі тое з яго, што захацелі, а чаго не хацелі, дык абмінулі.

Вядома, рэдакцыя мае права падкараціць карэспандэнцыю, але толькі так, каб не змяніць яе сэнс, агульны выраз і тэндэнцыю аўтара. Тым часам мой тэкст апублікавалі ў гэтым „Кур'еры“, так адрэдагаваўшы яго, што фактычна наклікалі яны на мяне кампраметацыю! А яшчэ і перапісалі на сваёй машынцы, зрабіўшы памылкі, якіх у маім пісанні не было (праверыў, бо захаваў дома копію карэспандэнцыі, першы экземпляр не аддаўшы ў рэдакцыю).

Словам, прыкра здзіўлены ўсім гэтым, давай я зноў пераглядаць старонку і чытаць. І раптам — з жахам угледзеў у тым рысунку рукапацiскання, што палец адной з тых рук знаходзіцца на... цынглі! Божанькі, хтосьці ў кагосьці страляць будзе!! Я ў сваім жыцці даволі ўжо настраляўся, панюхаўся пораху і больш не хачу. Ніхто з маіх сяброў-палякаў не марыць, каб цэліць у мой лоб, ані я — у іх. А тут, бачу, „Kurier Podlaski“, наша „крэсавая“ газета як быццам, заклікае або падказвае: бярыце адны другіх на прыцэл!?.

Паважаныя сябры-палякі! І вы павінны абурыцца на такіх — з дазволу сказаць — патрыётаў, якія рассяваюць нянавісць ды пагарду да нацыянальных меншасцяў. Разам жа жывем на адвечна нашай зямлі, аднаго лёсу мы людзі, на тым жа возіку, як кажуць, едзем усе мы, без розніцы на веру і нацыянальнасць, мову. Згода мацуе, нязгода руйнуе! — мудрасць ад пачатку свету.

І ўсё мне не верыцца, што ў афіцыйнай газеце і аж на сорак пятым годзе, далёка не пасляваенным годзе народнай улады ў Польшчы мог з'явіцца гэткі рысунак! Не, гэта, мабыць, благі сон або дурны над дурнымі жарт... І зноў гляджу ў газету, і бачу наяву той рысунак, і ведаю, што не сон гэта, а праўда. Жахлівая, панурая!

Васіль Петручук

ПАЎСТАЛА ПРАВАСЛАЎНАЕ БРАЦТВА

Пастановай дырэктара Грамадска-Адміністрацыйнага аддзела ад 3 сакавіка 1989 года ў Рэестр аб'яднанняў і саюзаў Ваяводскай управы ў Беластоку ўпісана аб'яднанне пад назвай **Праваслаўнае брацтва**. Сядзіба брацтва, якое мае агульнакраёвы абсяг дзейнасці, знаходзіцца ў г. Беластоку. Яно ставіць сабе за мэту замацоўванне і захоўванне тоеснасці і яднання праваслаўнага насельніцтва згодна са сваім веравызнаннем, азнаямленне грамадства з вучэннем і традыцыяй праваслаўнай Царквы і развіванне культурнай і асветнай дзейнасці ў духу паразумення і супрацоўніцтва паміж рознымі веравызнаннямі і рэлігіямі.

Інфармацыю можна атрымаць у Тымчасовым праўленні Праваслаўнага брацтва: 15-420 Białystok, ul. Próchniaka 2, тэл. 240-76, у гадз. 10-12.

(мг)

МІЛЫЯ СЭРЦУ ГОСЦІ

Адно з мерапрыемстваў, якія праводзіліся ў рамках „Дзён Гродзеншчыны на Беласточчыне“, адбылося ў клубе ГП БГКТ 21 лютага.

Дык вось, да нас завіталі госці з вёскі Струбніца, Мастоўскага раёна, Гродзенскай вобласці. Прыехалі настаўніцы Струбніцкай няпоўнай сярэдняй школы (гэта значыць, васьмігадовай школы) на чале з яе дырэктаркай Ганнай Лапуць і тры працаўніцы ды гарманіст Сельскага дома культуры, што пры калгасе „Чырвоная зорка“ ў Струбніцы. Разам — 15 асоб. Якраз столькі, каб наладзіць сяброўскую, шчырую сустрэчу, калі не надта яшчэ адчувалася халаднаватая адасобленасць выступаючых ад гледачоў.

Нашы госці прыехалі са слоўна-музычным мантажам „Гутарка аб матчынай мове“. У часе, калі ў зале побач адбывалася сустрэча з гродзенскімі літаратарамі, Д. Бічэль-Загнетавай, Ю. Голубам і А. Карпюком, струбніцкія жанчыны самыя падрыхтавалі ўсё для свайго выступлення, што выклікала вялікае здзіўленне маладых і дужа адданых сваёй працы сіл ГП БГКТ у асобах Ганны Ляшчынскай і Альжбеты Шульжык. Струбніцкія настаўніцы прывезлі з сабою беларускія ручнікі, дываны, кілімы. Настрой у зале ад усяго гэтага пацяплеў, стаў свойскім. Была таксама нагода пагутарыць перад выступленнем з Ганнай Лапуць аб працы і праблемах беларускай сельскай школы, ды аб уражаннях ад побыту на Беласточчыне. Аказваецца, арганізацыйная праца зроблена не зусім прадумана. Адразу пасля выступлення яны мелі ехаць у Бельск, а адтуль вяртацца на Беларусь. Зусім не было часу, каб нешта пабачыць, да нечага прыглядзецца. А ім жа абмянялі па 30 рублёў, і хоць сума 5 тысяч злотых болей чым смяхотная ў нашых абставінах, то, усё ж такі, практычна не было часу яе расходаваць. Шкада, што арганізатары іхняга прыезду так дрэнна склалі ім праграму побыту.

Аб самім выступленні што сказаць? Яно праходзіла ў надзвычай сардэчнай атмасферы і нават з удзелам саміх гледачоў. Настаўніцы са Струбніцы прадставілі нам праграму, складзеную з дэкламацыі вершаў беларускіх паэтаў аб роднай мове, пачулі мы таксама шмат смакавітых слоў беларускай мовы (некаторыя з іх бытуюць і ў нас, але шмат з іх характэрных было толькі Гродзеншчыне і Ганна Лапуць цікава іх тлумачыла. Хто здагадаецца, што значыць слова „мелавіца“). Прагучалі песні: між іншым, „Купалінка“, „А ў цёмным лесе сава гукае“, „Цячэ вада ў ярок“. Зала не асталася абыякавай і тут жа іх падхапіла.

(Працяг на стар. 8)

ПРЫСУТНАСЦЬ

студэнцкая старонка

ЧАСТА ВЯРТАЮЦЦА ЎСПАМІНЫ...

Дзесяцігадовая прысутнасць савецкіх войск у Афганістане закончылася. Апошнія салдаты — спецыялісты службы аховы лётнішча — былі выведзены сёлета ў палове лютага. Вайна ў краіне працягваецца надалей. Сёння прапануем увазе нашых чытачоў выказванні Алеся Крыштаповіча з Мінска — удзельніка вайны ў Афганістане ў 1980 годзе.

Прысутнасць: — Якім чынам ты трапіў у Афганістан і як доўга там служыў?

Алесь Крыштаповіч: — Пасля амаль гадавой службы ў Савецкай Арміі я даведаўся, што неўзабаве і нашую вайсковую часць туды пашлюць, узамен за сяброў, якіх узялі год раней. Свайго роду дзяжурства.

Наша ваеннае камандаванне заявіла нам, што едзем выконваць інтэрнацыянальны абавязак, у чым ён заключаецца, безумоўна, нам не сказалі. Даручылі лістоўкі, у якіх былі геаграфічныя і этнаграфічныя даведкі пра краіну і акрамя таго сказалі, што Афганістан у санітарных адносінах даволі небяспечны. Усяго адслужыў я там 11 месяцаў.

П.: — А ты не мог тады адмовіцца ад гэтага роду службы?

А. К.: — У войску не адмаўляюцца, ёсць загады і трэба іх выконваць. Перад паездкай у Афганістан, з'ездзіў я на адпачынак дахаты, але амаль нікому не ўспомніў пра будучую маю службу. Дарэчы, вайна ў 1980 годзе не была яшчэ ў такой стадыі, „душманы" былі вельмі слаба ўзброеныя, так што ліквідаваць іхніх партызанаў не было цяжка. Калі праводзілася нейкая баявая сутычка, мы на пачатак абкідвалі іх бомбамі, а потым вяліся больш падрабязныя дзеянні. Зразумела, што ў той час па радыё, тэлебачанні ды ў прэсе нічога не гаварылася пра вайну і яе ахвяры. Таму чалавек, едучы туды, мог толькі прадчуваць, што яго там можа чакаць, але дакладна не ведаў, хаця ў народзе пайшлі ўжо чуткі пра першыя ахвяры.

П.: — Якое было першае ўражанне, як выглядаў у сапраўднасці гэты „інтэрнацыянальны абавязак"?

А. К.: — Прадмесце Кабула, палац Аміна; — першае, што ўразіла, было гэта ўсё моцна пашкоджанае, валяліся легкавыя машыны ды нашыя БМД-акі. Як даведаўся пазней, пры штурме палаца загінула звыш 200 савецкіх салдат і сотні афганцаў.

Калі нас прывезлі ў Кабул, сказалі: „Распалагайцеся!", але практычна не было дзе. Палатку ж не паставіш на мокрым снезе... Казармы каля палаца прэзідэнта былі пашкоджаны, без унутранага абсталявання. Спалі дзе папала, пераважна на падлозе, ды і без нас там было перапоўнена. Для мяне самым прывабным месцам быў кунх (будка) машыны тэхнічнага забеспячэння, дзе давялося спаць першых некалькі тыдняў, увогуле не распранаючыся, з аўтаматам пад галавой. Потым прыйшлі да мяне сябры з казармы з маіх падраздзяленняў і ўжо разам там гібелі.

У першую ж ноч была перастрэлка з „душманамі", якія апынуліся ў ауле насупраць нашага размеркавання. Яны маглі абстрэльваць нас, загадзя ўдзень, агледзеўшы нашыя акопы. У тую ноч ды дзве наступныя над Кабулам свяціліся спецыяльныя авіяцыйныя бомбы, якія вісяць каля паўгадзіны ў паветры і асвятляюць месцы баёў.

А пазней з газет мы даведаліся, што ў гэтыя дні афганскія працоўныя мітынгавалі ў падтрымку рэвалюцыі.

П.: — Гэта было першае сутыкненне з газетнай хлуснёй?

А.К.: — Не першае, можна было і раней і пазней таксама прачытаць у газетах, што займаемся мастацкай самадзейнасцю, дзелімся з насельніцтвам сваімі пайкамі, памагаем нешта адбудоўваць і г.д. Гэта было нам надта крыўдна чытаць, калі ў сапраўднасці нашы людзі гінулі ў баях або ў часе перамяшчэнняў.

П.: — Ці часта здараліся выпадкі дэзерцыі?

А. К.: — Мабыць, так, я не быў сведкам многіх. Але некаторыя прыпадкі мне чамусьці запамяталіся. Аднойчы чатырох узбекаў ад нас уцякло ў амерыканскае пасольства і папрасілі палітычнага прытулку, проста з дэсперацыі. Аднак іх выдалі назад, бо не валодалі яны мовай, ані вайсковымі сакрэтамі, паколькі служылі ў будаўнічым батальёне, дзе асноўная зброя гэта рыдлёўка. Людзі часта знікалі ў час аперацыі, але гэта не абазначае, што ён уцёк, мог, стомлены, адстаць, мог быць забіты і не заўважаны.

П.: — Якія былі адносіны між вамі і мясцовым мірным насельніцтвам?

А. К.: — Афганцы наогул да

(Працяг на стар. 11)

СТУДЭНЦКАЯ ДУМКА

грамадска-палітычны ды культуралагічны часопіс студэнцкага патрыятычнага згуртаваньня «Сьвітанак»

№ 2 1989 студзень–люты 1989 год II

На працягу 20-х і 30-х гадоў у Вільні выдаваўся беларускімі студэнтамі грамадска-навуковы і літаратурны часопіс „Студэнцкая думка". Зараз бюлетэнь з такой назвай пачало выпускаць студэнцкае патрыятычнае згуртаванне „Світанак", якое заснавалася і дзейнічае ў Мінскім тэхналагічным інстытуце. У першым нумары выдаўцы пішуць: „...Сёння мы адчуваем сябе нашчадкамі тых барацьбітоў-студэнтаў, якія ў варунках заняволенай буржуазнай Польшчаю Заходняй Беларусі будзілі заспаную нацыянальную свядомасць беларусаў. Мэты, пакладзеныя так шмат гадоў таму, да сёння не здзейснены. І таму пачнем са спадчыны!" Далей ва ўступным, самарэкамендацыйным артыкуле цытуецца патрыятычны заклік з віленскай „Студэнцкай думкі" № 3 (10) з 1928 г., з якім тадышнія выдаўцы звярталіся да студэнцкага грамадства.

Бюлетэнь „Світанак" з'яўляецца двухмесячнікам. Дагэтуль з'явілася ўсяго два яго нумары: лістапад-снежань '88 і студзень-люты '89. Кранаюцца тут справы інстытута, студэнцкага асяроддзя, патрыятычнага ўзгадавання маладога пакалення, а таксама справы моўнага і культурнага становішча ў рэспубліцы, ці адраджэнскага руху.

Вось у першым нумары знаходзім цікавы нарыс А. Гуркова „Здавайма іспыты па-беларуску". Аўтар аналізуе становішча, якое зараз склалася ў вышэйшых навучальных установах адносна ўжывання роднае мовы. Каб вярнуць ёй грамадскі прэстыж, прапануе сваім сябрам-студэнтам пачаць ад здавання экзаменаў, залікаў, пісання курсавых, гадавых ды ўрэшце дыпломных прац па-беларуску. „На сённяшні дзень, — піша А. Гуркоў, — гэта ўжо не рэдкасць. Хаця яшчэ год таму ад дзе-якога выкладчыка можна было пачуць: „Вы что, не можете по-нормальному говорить!"

Праўда, перайсці на мову (беларускую) для шмат каго вельмі складаная справа. Па-першае, у нармальным плане: як паглядзець у вочы сваім сукурснікам, выкладчыкам, дэкану? Па-другое, у чыста тэхнічным плане: гэта слабае валоданне мовай, навуковай тэрміналогіяй і г.д." Далей аўтар паясняе, якім чынам можна перайсці звычайнаму студэнту з рускай на беларускую мову, і падае пры гэтым некалькі парад.

У артыкуле „Дзе ж выйсце?", змешчаным у другім нумары бюлетэня, Г. Швайбовіч, студэнт IV курса, задумваецца над магчымасцю беларусізацыі сістэмы адукацыі ў рэспубліцы. На яго думку, у асветніцкім працэсе ад нейкага часу існуе зачараванае кола. „Выпускнікі беларускамоўных школ, паступаючы ў ВНУ, вымушаны перабудоўваць сваё мысленне на расейскі лад (...). Ведаючы, які лёс чакае дзяцей пасля заканчэння беларускай школы, бацькі не хочуць аддаваць іх туды, чым пазбаўляюць ВНУ беларускамоўнага кантынгенту. А дзе ж выйсце з гэтага недарэчлівага становішча? Знішчыць апошнія беларускія школы, зусім анямiць народ і адным махам „пазбавіцца ўсіх праблемаў?" Шлях прымусовай беларусізацыі асветы пры амаль аніякай базе, недахопе беларускамоўных выкладчыкаў і падручнікаў на роднай мове аўтар лічыць непрымальным. За найбольш аптымальны варыянт вырашэння такой праблемы Швайбовіч лічыць паступовую беларусізацыю інстытутаў. Найперш трэба стварыць беларускамоўныя плыні на кожным курсе і кожнай спецыялізацыі. „Калі чалавек падае дакументы ў прыёмную (экзаменацыйную) камісію, абавязкова пытацца ў яго, на якой мове жадае ён навучацца. І тады выпускнік беларускай школы пойдзе на беларускую плынь". Далей падаецца дзесяціпунктовы праект праграмы беларусізацыі Беларускага тэхналагічнага інстытута.

У часопісе можам ужо вылучыць пастаянныя рубрыкі. Адной з іх з'яўляецца хроніка, на нашу думку, даволі своеасаблівая і нетыповая. Мерапрыемствы, якія арганізавалі, або дзе актыўна ўдзельнічалі сябры „Світанку", абшырна апісаныя, з падрабязнасцямі, дэталямі ды нейкімі вывадамі на будучае. Вось пры нагодзе калядаванняў, наладжаных некалькімі супойкамі, узнікла задума, каб у бу-

(Працяг на стар. 11)

Бібліяграфічны куточак

АЎКЦЫЁН У ЛОДЗІ

У лодзінскі антыкварны аўкцыён адбудзецца 11-12 красавіка г.г. у канцэртнай зале Музея гісторыі горада Лодзі, вул. Аградовая № 15. Некалькі выданняў павінна зацікавіць нашых бібліяфілаў. Называем іх ніжэй паводле аўкцыённага каталога.

Poz. 100 — Gloger Z., Geografia historyczna ziem dawnej Polski, Kraków 1900. Cena wywoławcza 4 tys. zł.

Poz. 127 — Hlebowicz A.B., Krótki rys życia Witolda, W.X. Litewskiego, Wilno 1821, C.w. 2,8 tys. zł.

Poz. 143 — Jezierski E., Litwa z Koroną, W-wa 1919. C.w 1,6 tys. zł.

Poz. 247 — Mikstein S., Pieczęcie pocztowe na ziemiach Polski w XVIII wieku (1762—1800), Białystok 1936. C.w. 1,4 tys. zł.

Poz. 334 — Pruszkowski J., Martyrologium czyli Męczeństwo unii ś-tej na Podlasiu, Cz. I: 1864—1882, Lublin 1921. C.w. 2,4 tys. zł.

Poz. 444 — Wasilewski L., Dzieje męczeńskie Podlasia i Chełmszczyzny, Kraków 1916. C.w. 700 zł.

Poz. 887 — Ossendowski F.A., Polesie, Poznań 1934. C.w. 6 tys. zł.

Poz. 938 — Romanow M., Duchowe skarby Puszczy Białowieskiej, Katowice 1926. C.w. 600 zł.

Poz. 963 — Staniewicz W., Przyczynki do zwyczajów spadkowych włościan w województwach wileńskim i nowogródzkim, W-wa 1929. C.w. 400 zł.

Poz. 1127 — Dziekoński B., Przepisy rolnictwa i ogrodnictwa... Zebrane i w szkołach białostockich narodowych... dawne..., Supraśl 1796. C.w. 15 tys. zł.

Poz. 1190 — Ateneum Wileńskie (kwartalnik wyd. w Wilnie), R.1 (1923), nr 1. C.w. 1,2 tys. zł.

Poz. 1191 — To samo: R.1 (1923), nr 3—4. C.w. 2,4 tys. zł.

Poz. 1342 — Wiadomości Białoruskie (biuletyn informacyjno-prasowy z różnych dziedzin życia białoruskiego, wyd. przez A. Klimowicza w Wilnie; maszynopis powielany), R.1 (1936), nr 10. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 1343 — To samo: R.1 (1936), nr 12. C.w. 3 tys. zł.

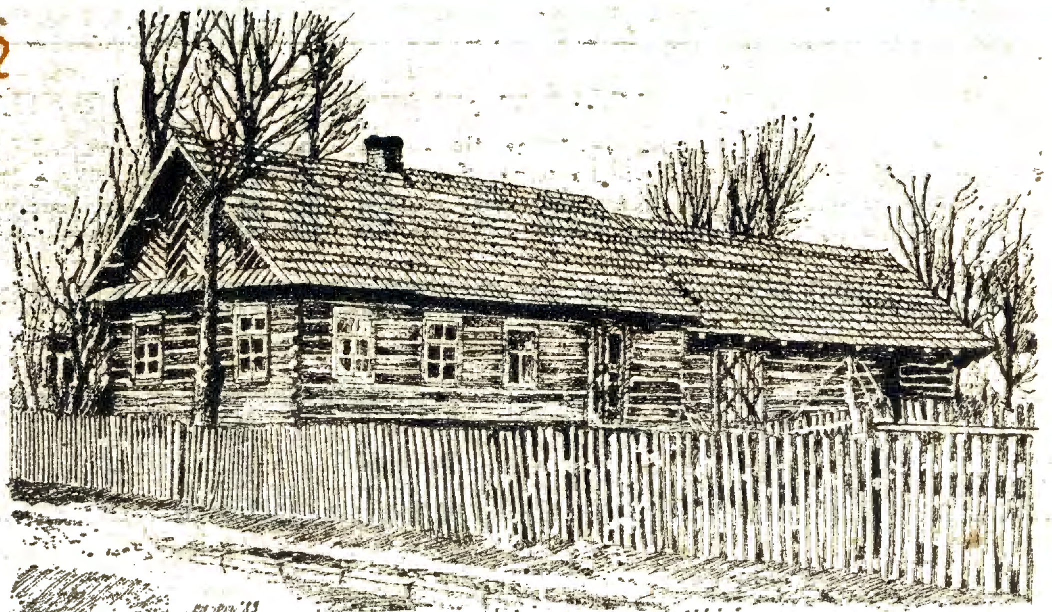
Poz. 1344 — To samo: R.1 (1936) nr 13. C.w. 3 tys. zł.

Poz. 1345 — do poz. 1348 — To samo: R.2 (1937), nr 1, 2—3, 4, 5. C.w. 3 tys. zł — za każdy numer.

Удзел у аўкцыёне можна таксама прыняць пісьмова. У заказах, кіраваных на адрасу: Antykwariat Naukowy, Pl. Wolności 10/11, 91-415 Łódź, неабходна падаць: нумар пазіцыі ў каталогу, прозвішча аўтара, першыя словы загалоўка і найвялікшую суму грошай, якую заказчык згодны заплаціць за выданне.

Пётр Байко

Свойскія малюнкі

Хата ў Плёсках. Мал. У. Петрука.

Выстаўка народнай творчасці

У першы ж „гродзенскі" дзень, 20 лютага г.г., зараз жа пасля ўводнай прэс-канферэнцыі, у Галерэі сучаснага мастацтва адкрылася выстаўка народнай творчасці Гродзеншчыны. Да народных творцаў у СССР залічаюцца ўсе тыя, што малююць, разьбяць, вышываюць, ткуць, плятуць, не маючы прафесіянальнай падрыхтоўкі. Не так, як у Польшчы, дзе адно — народны творца, а зусім другое — аматар. Тут не было розніцы паміж аматарамі і народнымі творцамі. Усе яны — творцы, народныя мастакі.

Аглядаючы, аднак, выстаўку, момантамі цяжка было ўявіць сабе, што ўсё гэта створана рукамі рабочых, сялян, настаўнікаў, лекараў — сёння ў асноўным ужо пенсіянераў; у іх паявілася больш свабоднага часу і яны яго прысвяцілі рэалізацыі сваёй жыццёвай пасіі.

Асабліва багата быў прадстаўлены жывапіс, хаця была і мастацкая вышыўка, і ткацтва, і пляценне, і ганчарныя вырабы.

Па выстаўцы водзіць мяне і расказвае Алесь Аўчыннікаў, старшы метадыст Абласнога дома народнай творчасці ў Гродне. Наш добры сябра, таксама мастак.

Не толькі Гродна прадстаўлена тут, а менавіта — Гродзеншчына, людзі сапраўды з народу, а тым не менш, якія амбітныя тэмы, якія веды па гісторыі і літаратуры Беларусі! Вядома, большасць гэта пажылыя творцы, але ёсць яшчэ і цалкам маладыя.

Вось працы Аляксандра Ліпеня, з ваколіц Гродна. Разьба ў дрэве („Францішак Багушэвіч") і жывапіс („Паляванне на зубра" паводле паэмы Міколы Гусоўскага „Песня пра зубра"). А ў Барыса Агапава — „Паўстанцы Каліноўскага", у Станіслава Быка — выразбленыя з дрэва постаці Я. Купалы з „Нашай Нівай" у руках, Я. Коласа, М. Багдановіча.

Прафесар медыцыны Сцяпан Юпатаў на сваім палатне ўвекавечыў панараму Гродна з новым тэатрам на першым плане, а А. Закрэўскі — „Белую вежу", што ў Камянцы каля Белавежы.

Сваім майстэрствам і прафесіяналізмам вылучаюцца жывапісныя творы Л. Трахалёвай са Смаргоні. Зрэшты, самабытнасць таленту гэтай мастачкі заўважана ўжо даўно. Дастаткова сказаць, што шмат з гэтых карцін знаходзіцца ў розных калекцыях у іншых краінах, між іншым, ёсць яны і ў прыватнай калекцыі англійскай каралевы. Творы „Зламаная сасна", „Вырубка лесу", „Крыніца ў лесе" — сардэчныя і настальгічныя, выклікаюць тугу па бацькоўскай хаце, па родным лесе, па мілай Беларусі. Яны не могуць не падабацца.

Працы Івана Грушэўскага з-пад Свіслачы: „Раніца ў лесе", „Пяцігорск", „Марозная раніца", „Ноч", — уражваюць сакавітасцю колераў і адначасова далікатнасцю. Напісаны яны з вялікім веданнем справы.

Незабыўнае ўражанне пакідаюць творы Аляўціны Кавалеўскай. Гэтыя карціны вышыты гладдзю. На выстаўцы прадстаўлены толькі дзве яе працы, і ў першую хвіліну нават не падазраеш, што яны вышыты, а не намаляваны. Вось „Зіма": сіні снег, серабрыста-белы іней, рыжы ліс... У „Прывітанні хлебам-соллю" захапляе містэрнасць выканання. Кожны жаночы твар — іншы, а якія тут фартушкі, ручнікі, спаднічкі — усё прыяздоблена незвычайнымі карункамі, якія, здаецца, і намаляваць было б цяжка.

Людміле Міхалёвай у яе творчай працы дапамагаюць дачка і муж. Яны ўсе разам збіраюць кару бярозы, сасны, чарот і з гэтага матэрыялу паўстаюць традыцыйныя народныя вырабы: лапці, капелюшы, шкатулкі. І так, дзякуючы таленавітай майстрыцы, адраджаецца народнае мастацтва.

Бо і нельга яму загінуць! Ад яго ж усё пачынаецца...

Ада Чачуга

На выстаўцы гродзенскіх прафесіянальных мастакоў у Беластоцкай філармоніі.

ДНІ КУЛЬТУРЫ ГРОДЗЕНШЧЫНЫ НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

(Працяг са стар. 1)

сля былі сустрэчы ў іншых мясцовасцях.

Што датычыць мастацкіх выставак, дык і тут было багацце і разнастайнасць. Былі тры выстаўкі прафесіянальных мастакоў (у Беластоцкай філармоніі, у Музеі Войска — „Гродзенскія матывы" — і ў Доме культуры „Захэнты"), была выстаўка народнай творчасці Гродзеншчыны ў Галерэі сучаснага мастацтва, у Арсенале — выстаўка мастацкага шкла са славутага шклозавода „Нёман" з Бярозаўкі, была наладжана таксама выстаўка мастацкай фатаграфіі.

Спектаклі. Гродзенскі тэатр прывёз „Зоркі на ранішнім небе" Галіна і „Пінскую шляхту" Дуніна-Марцінкевіча. А народны тэатр з Іўя, які працуе пры Раённым доме культуры, паказаў у Кляшчэлях „Паўлінку" Янкі Купалы. Цяжка было б прадставіць усё, што дзеялася на працягу аднаго тыдня на Беласточчыне. Была гэта цэлая панарама беларускай культуры Гродзеншчыны.

На прэс-канферэнцыі, якая адбылася 20 лютага г.г. у сувязі з Днямі культуры Гродзеншчыны на Беласточчыне, дырэктар Аддзела культуры Ваяводскай управы Марыя Маранда паведаміла, што ў будучым годзе на Гродзеншчыне адбудуцца Дні культуры Беласточчыны. Прадугледжваецца таксама, што ў іх возьмуць шырокі ўдзел калектывы БГКТ. Спадзяемся, што гэтыя калектывы будуць там дастойна прадстаўляць Беласточчыну і яе культуру.

Фота Здзіслава Зарэмбы

Ада Чачуга

СУСТРЭЧЫ З КНІЖКАМІ

Сярод мноства мерапрыемстваў, якія спадарожнічалі. Дням культуры Гродзеншчыны, даволі вялікае зацікаўленне выклікала выстаўка беларускай кніжкі. Адкрыта яна была 21 лютага г.г. у зале прафсаюзаў у Беластоку і на працягу чатырох дзён можна было не толькі паглядзець, але і купіць кніжкі на кірмашы, які быў наладжаны разам з выстаўкай.

Арганізатарамі выстаўкі былі: Беластоцкае прадпрыемства „Дом кніжкі" і Гродзенская абласная кантора кніжнага гандлю, а яе дырэктар Уладзімір Баравік пазнаёміў прысутных на адкрыцці кнігалюбаў з выданнямі, якія трапілі на выстаўку.

Сярод кніг з галіны грамадска-палітычных навук вылучалася выданне „К. Калиновский. Из печатного и рукописного наследия", у якім змешчаны ўвесь дакументальны матэрыял аб жыцці і дзейнасці гэтага кіраўніка паўстання 1863 г. на Беларусі.

Пад шыльдай „Гродна і наваколле" можна было ўбачыць турыстычныя і энцыклапедычны даведнікі, карты, альбомы пра Гродзеншчыну.

Увагу наведвальнікаў прыцягвалі прыгожа аформленыя альбомы пра мастацтва (напрыклад, „Беларускае народнае адзенне") і энцыклапедычныя выданні, а сярод іх „Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва", якую нямногім шчаслiўцам удалося купіць на кірмашы (прадавалася ўсяго 5 камплектаў).

Тыя, што цікавяцца практычнымі ведамі, знайшлі на выстаўцы дапаможнікі па рамонту тэлевізараў і аўтамабіляў, падручнікі з галіны сельскай гаспадаркі і папулярныя медычныя даведнікі. Настаўнікам было цікава пазнаёміцца і купіць метадычную літаратуру па навучанню беларускай мовы.

Найбольш месца на выстаўцы было адведзена мастацкай літаратуры. Рэкамендаваліся наведвальнікам творы класікаў і сучасных аўтараў. Увагу кнігалюбаў прыкоўвала энцыклапедыя „Янка Купала", бібліяфільскія выданні твораў Я. Купалы і Я. Коласа, а таксама факсімільнае выданне „Матчынага дару" Алеся Гаруна. Можна было пазнаёміцца і падпісацца на шматтомныя зборы твораў Уладзіміра Караткевіча, Петруся Броўкі, Цішкі Гартнага.

Дзіцячая літаратура выклікае зацікаўленне не толькі дзяцей, але і бацькоў. Гэты від літаратуры прадстаўлялі перш за ўсё беларускія казкі. Бацькі найчасцей куплялі сваім малышам збор казак „Людзей слухай і свой розум май", а таксама вершы, паэмы і казкі В. Лукшы „Чароўны камень".

Кніжны кірмаш вялі працаўнікі беластоцкай кнігарні імпартных выданняў. Старшы прадавец гэтай кнігарні В. Казбярук паінфармавала, што прададзена кніг на суму 400 тысяч злотых. Тавараабарот, калі ўлічыць, што цэны савецкіх кніг у параўнанні з польскімі адносна нізкія, быў даволі вялікі. Пакупнікі шукалі перш за ўсё энцыклапедычныя выданні і прыгожа ілюстраваную дзіцячую літаратуру. Усе кнігі з выстаўкі трапілі ў продаж у кнігарні імпартных выданняў у Беластоку, Бельску-Падляшскім і Гайнаўцы.

Трэба адзначыць, што большасць кніжак на выстаўцы былі прыгожа, па-мастацку аформлены, што сведчыць аб высокім узроўні беларускага кнігадрукавання.

Працаўнікі Гродзенскай абласной канторы кніжнага гандлю не прыехалі ў Беласток толькі дзеля выстаўкі. Прывезлі яны з сабою кнігі для Беларускага грамадска-культурнага таварыства. 22 лютага 1989 г. адбылася сустрэча гродзенскіх працаўнікоў кнігагандлю з прадстаўнікамі БГКТ, падчас якой дырэктар Уладзімір Баравік перадаў таварыству каштоўны дар — 5 тысяч экземпляраў беларускіх кніжак (240 загалоўкаў). Ахвяраваныя кнігі папоўняць бібліятэкі клубаў БГКТ, кафедры беларускай філалогіі Варшаўскага універсітэта, ліцэяў і школ з беларускай мовай навучання.

Падчас спаткання, у якім удзельнічаў таксама намеснік дырэктара „Дома кніжкі" ў Беластоку Ян Трахімяк, абмяркоўваліся пытанні далейшага супрацоўніцтва БГКТ з Гродзенскай канторай кнігагандлю і магчымасцей продажы выданняў БГКТ у гродзенскіх кнігарнях.

В. Луба
Фота З. Лянкевіча

На выстаўцы беларускай кніжкі.

САКРАТ ЯНОВІЧ
У БЕЛАРУСКАЙ КАНАДЗЕ І ДАЛЕЙ

(19)

„Ніву" выпісваюць і сёй-той з польскіх інтэлектуалістаў, якім свярбіць асэнсаваць Беларусь. Іхная інтэрпрэтацыя яе праблемаў наклікае ўсмешку на нашы вусны, несправядлівую: нельга знеахвочваць таго, хто імкнецца быць нашым прыяцелем. Анна Стронская, выдатная аўтарка тома рэпартажаў „Падарожжа на Крэсы", даслала мне вершы і паэмы Анатоля Сыса „Агмень" пад рэдактурою самое Яўгеніі Янішчыц, нядаўнюю пагібель якой Ніна Мацяш аплакала пранізлівай страфою *„...трагічная птушка трагічнага краю..."* Анатоля няма патрэбы асобна прадстаўляць, калі хто хоць крыху беларус! Як і — Адама Глобуса, якога „Парк" усё дачытваю ўглыб; і „Стары млын" Пятра Ламана. Гэта да іх і іхных аднадумцаў належыць гістарычнае заўтра. Непрадбачальны той недагляд, што песні і думкі маладабеларусаў застаюцца невядомымі энтузіястам нашага мастацкага выразу, якія штораз тлумней шукаюць свайго ў кнігасховішчах Кліўленда, Чыкага, Таронта...

„Лёс народа і лёс яго мовы — гэта адзін лёс", — што і для мяне калісьці падалося не болей як эфектнай фігураю стыліста. Ад гэтага рацыянальнага згустка і разыйшліся кругі па-аўтарску эмацыянальнай маёй дыспуткі з гродзенска-наваградскімі тубыльцамі, што апынуліся над Эры (на беразе якога запусціўшы маторку — пасля ранішняй кавы — можаш паспець на абедак у таверне процілеглага канадскага порта). Вам мая тэза ўявілася надуманай? Прашу, давайце прыклады народаў, якія расцвілі пасля зніштажэння кроўнай ім культуры! Ну, якім ад гэтага стала лепей? Паўней у кіндзюку, бліщчасцей на касцюмным хрыбце, камфартабельней у кватэры, мудрэй у грамадска-дзяржаўным побыце... З'ява нацыянальнасці — прабачце — не кара боская і не „падкопы імперыялізму"; яна вызваляе самастойнасць у чалавеку, бясконца аб'ёмісты патэнцыял энергіі ў ім. Доказам таго — пасляімперская Еўропа, у якой хутчэй і хутчэй заплываюць дабрабыццем спакон вякоў вядомыя тэрыторыі басоты і беспрасвецця. Акругі адроджаных баскаў і галісійцаў у Іспаніі, брэтонцаў у Францыі, валійцаў і шатландцаў у Вялікабрытаніі, фламандцаў у Бельгіі... Хто ненавідзіць самога сябе, той застанецца без будучыні! — перасцярога нашаму племені. Быць беларусам! — другога выйсця няма, калі спасцігнуць механіку экзістэнцыі наогул. Калі ты не эгаіст і маральнае смяццё. — Бы ў матэматычным раўнанні: 2×2=4.

У гэтым цэнтры металургіі, у тую пару перадвосеньскай цяплыні, якую англа-саксонцы завуць індзейскім летам, па-пінгвіннаму сумятліва сядалі на паркавыя паляны хмары дзікіх гусей, што ляцелі з паплавоў квебецкай ці манітобскай тайгі на багны Фларыды і Місісіпі. Дзічына перастае пужацца двухногага бандыта; алені ў прыалейных гушчавінках; за браканьерства „ўлепяць" табе так, браток, што ты дзесятаму закажаш! І сябар не будзе пазнаваць цябе, як абмінаюць тут таго, хто апаганіў сябе нядобрасумленнасцю. Адзін з нашых адчыніў бізнес, але крылаў не разгарнуў, тыцнуў носам у балота, бо — па няшчаснай звычцы — ашукоўваў сваіх кліентаў, на ўсходні лад спадзеючыся, што дурняў хопіць яму да самое смерці... Не хапіла і на сезон. Цваны госць плодзіцца там, дзе людзі ганяюцца за таварамі, а не тавары — за людзьмі. Дзе тваё з'яўленне ў краме выклікае на абліччы прадаўшчыка грымасу лютай нянавісці: „Чаго прылез, падла?!"

Непаразуменняў прыбывае. Толькі стары амерыканец паверыць табе, што можна — нядрэнна і нават з пачуццём задаволенасці — выжыць, не маючы аўтамашыны ды тэлефона. Бо сам ён у маладосці не меўся лепей або і горай. Не мусіш працаваць цэлы месяц, каб мець цяпер адно і другое, ужыванае, але цалкам прыстойнае. Доўга і акуратна яно і табе паслужыць. Як і радыётэлефон (спыняецца выпуск правадных). На працягу сарака пасляваенных гадоў яны настолькі далёка адбегліся ад нас, што мы зніклі з іх поля зроку і засмярдзелі за гарою; у даваенны перыяд розніца не была аж такая безнадзейная на выраўнанне. Мы аказаліся вялікімі разявамі!

Сексуальная свабода і парнаграфія прыеліся. Казытка ідзе ў пяткі, калі ўсведамляю сабе, што якраз разбэшчанасці яны маглі б, так сказаць, падвучыцца ў нас... Хоць афіцыйна абыходзімся без публічных дамоў.

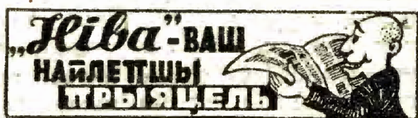
У эмансіпацыі жанчын таксама глухая з нас правінцыя. Тут варочаюць яны здзелкамі, афіцэраць у паліцыі і ў арміі, усядаюцца ў міністэрскія фатэлі; не пагарбацелыя пад пяцьдзесятку, порсткія, з профілем рашучасці, з учэпістай інтэлігентнасцю, з арэолам мацаты, упэўненасці. Усё роўна, хто плаціць афіцыянту, яна ці ён... Заўчора снедалі з Ірай Каляда, без якой беларуская калонія ў Кліўлендзе відавочным чынам збавіла б свой ход. Усцешыў яе наш дарунак, альбом „Беларуская акварэль"; пажадала пастаянна атрымліваць „Ніву".

Другога кастрычніка ў Аляксандры Саковіч. Бесядзь гэтая не змясцілася ў рамках візітнае тактоўнасці; хоць мая Таня, несумненна, мела рацыю, даючы мне зразумець, што засядзеліся мы ўжо надта... Спадарыня Саковіч, інтэлігентка буйнага фармату, убачылася мне захавальніцаю нечага унікальнага: тавары́скай атмасферы і бытавых дэталяў у жыцці беларускай культурнай эліты ў колішнім Менску. Якімі былі ў штодзённі Купала, Ластоўскі... Алімп Беларусі. Слухаць, не наслухацца! Жанчыны часцей перажываюць мужчын, але менш за іх пакідаюць запісаў. Яшчэ адно непаразуменне.

(Працяг будзе)

У гэтай справе хацеў я ўжо даўно напісаць, але толькі сёння сабраўся. У чым рэч? У тыднёвіку час ад часу паяўляецца такая рэклама:

Звярніце ўвагу на малюнак таго чалавека, які трымае ў руках часопіс. Ці вы сапраўды гэтак уяўляеце свайго чытача? Гэта ж нейкі ідыёт, дурыла, у кожным выпадку напэўна не нармальны чалавек. Ці гэта менавіта для дурылаў „Ніва" — найлепшы прыяцель"? Прабачце, штосьці тут не так! Маем у рэдакцыі вельмі здольнага мастака — У. Петрука. Няхай намалюе чытача інтэлігентнага, годнага ўзяць у рукі „Ніву".

Магчыма, што чытачы не задумваюцца над зместам такой рэкламы, калі яшчэ ніхто дагэтуль не звярнуў вам увагі. Але гэта б абазначала, што трэба было б падумаць аб іншых, больш кідаючыхся ў вочы, формах рэкламавання нашага тыднёвіка.

Не гневайцеся за гэтыя заўвагі. Не пішу іх, каб вам дакучыць, а толькі па прычыне жадання, каб „Ніва" была да найменшай дробязі акуратная.

З прывітаннем
Пятро Байко

Ай-ай-ай! Такі малады і такі пануры! І гэта наш даўні сябра і верны карэспандэнт Пятро Байко. Проста не хочацца верыць, што настолькі чужое Вам пачуццё гумару. Вы пішаце, што на гэтай карцінцы не інтэлігентны чытач намаляваны, а „нейкі ідыёт, дурыла, у кожным выпадку напэўна не нармальны чалавек".

А чаму ён ідыёт, дурыла? Бо лысы? А мо таму, што „Ніву" чытае з захапленнем? Тады крытыка належыцца рэдакцыйнай калегіі перш за ўсё, а не мастаку.

Думаю, аднак, што вам толькі так здаецца, што чалавек на нашым малюнку выглядае на дурнаватага. Лысіна ж, як і вам, пэўна, вядома, наадварот сведчыць аб розуме чалавека?! Разгледзьцеся навокал! Ці ж гэта праўда, што нармальныя, інтэлігентныя людзі абавязкова павінны быць прыгажунамі, людзьмі-акцёрамі?! Нармальны дзядок бярэ ў рукі „Ніву" і цешыцца, што ёсць там што пачытаць, а вам здалося, што ён звар'яцеў.

Не згаджаюся з вамі ў ацэнцы мастакоў. Аўтара малюнка Стэфана Рыбягу таксама да найгоршых не залічаюць у свеце, і вам аб гэтым, як нікому, павінна быць вядома. І ўжо, што як што, але прынамсі ён мае пачуццё гумару.

Вельмі дзякуем вам за дбайнасць пра нашу супольную справу — „Ніву", а паколькі сёння ў модзе плюралізм, дык на трохі яшчэ гэты малюначак затрымаем. Хіба што будзе больш крытычных галасоў.

З пашанай
Ада Чачуга

Ужо ў ходзе арганізацыйнай падрыхтоўкі да Дзён Гродзеншчыны на Беласточчыне, у якой мне давялося прыняць удзел як сакратару ГП БГКТ, я пераканаўся, што Гродзенскае абласное ўпраўленне культуры паставілася да гэтага мерапрыемства надзвычай сур'ёзна. Адналамлялі багацце і разнастайнасць планаванай гродзенцамі праграмы. Сапраўды, было з чаго выбіраць. Нічога дзіўнага, што я з нецярпліваcцю чакаў інаўгурацыі несумненнага свята гродзенскай культуры на Беласточчыне — выступлення калектыву „Белыя росы" з Гродна.

Тыя, якія 20 лютага апынуліся ў зале Беластоцкай філармоніі, пабачылі танцавальнае майстэрства на найвышэйшым узроўні. Амаль паўтарагадзінная праграма „Белых росаў" праходзіла пад авацыі захопленых гледачоў. Што перад усім уражвала? Маладосць, дынаміка і перспектыўнасць танцавальных нумараў. І насычанасць праграмы танцамі, рухам, дзеяннем. Тыя невялікія перапынкі ў танцах, калі на сцэне шасцёрка тонказграбных дзяўчат спявала беларускія народныя песні, былі якраз на тое, каб танцоры паспелі змяніць строі да чарговага свайго нумару. А змянялі іх прынамсі разоў сем (!) у адной праграме. А можа і яшчэ болей, і я, ашаломлены зыркасцю і шматфарбнасцю вопраткі і танцаў, памыліў рахункі. Грацыя, бадзёрасць і ўсмешка на тварах маладых танцораў увесь час гасцявалі на сцэне. І толькі зіркаючы ў расчыненыя дзверы за кулісы, у якіх знікалі маладыя выканаўцы, можна было ўглядзець, як нялёгка даецца такое на сцэне.

„Белыя росы" можна акрэсліць як калектыў танцавальна-вакальна-музычнага характару. Гродзенцы выступілі са сваім аркестрыкам народных інструментаў, а акрамя ўжо ўспамянутага шасціасабовага хору спявалі ўсе „беларосцы". Прытым шмат з тых, што танцавалі, у некаторых нумарах яшчэ і гралі. Шматбаковае ўмельства асабліва ўражвала, калі ўзяць пад увагу, што хлопцам і дзяўчатам, на першы погляд, было па дваццаць-дваццаць пяць гадоў, не болей. Памкнуўшыся даведацца

нечага пра калектыў, я пасля выступлення зайшоў за кулісы. Крыху было брыдка на душы ісці і дакучаць выканаўцам нейкімі пытаннямі, тым болей, што праз гадзіну яны мелі даваць другое выступленне (!), але дужа ўжо рупіла мяне пераканацца хоць словам з гродзенскімі госцьмі. Мне пашанцавала пагутарыць з мастацкім кіраўніком „Белых росаў" Яўгенам Штопам і харысткай Інэсай Гурыновіч. Даведаўся я, што ансамблю ўсяго паўтара года, сваю „базу" маюць пры Гродзенскай філармоніі, усе члены калектыву пазаканчвалі мастацкія або культурна-асветныя вучылішчы на тэрыторыі амаль усёй Беларусі, ці па-за яе межамі. Мы — прафесіянальны ансамбль народнага танца, кажа Яўген Штоп, адзіны на Гродзеншчыне. А адкуль у вашых выхаванкаў такія строі? Строі нам шыюць паводле спецыяльных праектаў майстроў кравецкай справы: народныя арнаменты і традыцыя народнай беларускай вопраткі па-мастацку стылізуецца і перапрацоўваецца. Таксама ж, зрэшты, як і танцы. Усе нашы танцы на народнай аснове, але харэаграфічна прыстасаваны для патрабаванняў сучаснай сцэны.

Недзе заднім ходам падступае зайздрослівая думка: вось бы і нам, на Беласточчыне, займець танцавальны калектыў. Хоць у палове такі, як „Белыя росы".

Ужо развітваючыся, Яўген Штоп тлумачыць мне назву ансамбля. Справа істотная, бо ў прэсе паявіліся памылкі, нейкія рускамоўныя асацыяцыі паўплывалі на тое, што ў польскіх газетах ахрысцілі „Белымі ружамі" (такая ж самая памылка і ў „ЛіМе" № 8 у занатоўцы аб днях гродзенцаў у Беластоку). А большасць людзей, як мне здаецца, назву звязвала з расою на траве, якая выпадае летнім надвячоркам і трымаецца ажно да белага дня. „Белыя росы", кажа Я. Штоп, гэта „Белыя русы", „рос" — старажытны назоў чалавека на Русі, Кіеўскай ці Белай.

Ян Максімюк
Фота З. Зарэмба

ПАМІЖ НАРВАЙ І БУГАМ...

У артыкуле „Украінскі рух паміж Бугам і Нарвай" К. Расінскага („Kurier Podlaski", Nr 15 (1989) закрануты некаторыя праблемы фарміравання нацыянальнай свядомасці праваслаўнага насельніцтва Беласточчыны, а перш за ўсё на землях між Бугам і Нарвай, дзе дамінуе „гаворка, маючая ўласцівасці украінскай мовы", і дзе нацыянальная свядомасць праваслаўнага насельніцтва ўсё яшчэ слаба ўмацавана, а то і зусім неакрэслена.

Для даволі шырокага ўжо ўмацавання на гэтай тэрыторыі беларускай нацыянальнай свядомасці рашаючае значэнне мела дзейнасць КПЗБ, „Грамады" і факт прыналежнасці яе ў 1939-1941 гадах да БССР, а таксама, калі спасылацца на даўнейшую гісторыю — прыналежнасць Падляшскага ваяводства перад Люблінскай уніяй да Вялікага княства Літоўскага, большасць насельніцтва якога складалі беларусы і ў якім беларуская мова была мовай дзяржаўнай. Пасля уніі і потым, пасля падзелаў Рэчыпаспалітай, праваслаўная (і уніяцкая) частка Падляшша мела цягу да Беларусі (або Заходняй Беларусі), была яе заходнім рубяжом.

З двух галоўных фактараў, фарміруючых нацыю (мова і гісторыя) гісторыя рашуча сведчыць аб беларускасці праваслаўнага насельніцтва зямель між Бугам і Нарвай. Таксама тэрытарыяльныя і эканамічныя вузы былі і ёсць больш моцныя з Беларуссю, чым з Украінай.

А ўсё ж гістарычная супольнасць гэтай зямлі з Беларуссю не ўмацавана дастаткова ў свядомасці праваслаўнага насельніцтва. У далёкім і блізкім мінулым зроблена вельмі многа, каб пазбавіць беларусаў іх праўдзівай гісторыі. Толькі цяпер, у час перабудовы, сітуацыі ў гэтым аспекце можа палепшыцца. Цяпер можа дайсці да большага голасу моўны фактар фарміравання нацыянальнай свядомасці. І хоць у мінулым, напрыклад, у даваенны перыяд даволі экспансіўны украінскі нацыянальны рух не мог пахваліцца на гэтых землях ніякімі дасягненнямі, дык цяпер факт утварэння пяці ўжо гурткоў УГКТ гаворыць аб новай нацыянальнай сітуацыі.

Паколькі не ўсе праваслаўныя ўжо вызначылі сябе як палякаў або беларусаў, той, хто самавызначаецца цяпер як украінец, не заўсёды выракаецца беларускасці (ці нядаўна набытай польскасці). Але і так бывае. Прызнаючы правы кожнага на нацыянальнае самавызначэнне, ніякіх учынкаў людзей у гэтай галіне нельга ацэньваць адмоўна! Для мяне ўсё ж найбольш пераконваючымі застаюцца гістарычныя вузы Падляшша з Вялікім княствам Літоўскім (чытай: Беларуска-літоўскім), нягледзячы на ранейшую валынскую іх каланізацыю і кароткую сувязь з Галіцкай Руссю і Уладзімірскім княствам.

Беларуска-украінскае спаборніцтва на гэтых землях мае другараднае значэнне, паколькі галоўным працэсам з'яўляецца тут добраахвотная паланізацыя, за якой і побач з якой будзе ісці каталіцызацыя. Услед за гэтым і царква пераходзіць з рускай мовы ўсё часцей на польскую, якая, дарэчы, становіцца бліжэйшай і веруючым беларусам ці украінцам. У супрацьлегласць каталіцызму, які ў Беларусі адыграў важную ролю ў паланізацыі беларусаў-католікаў, праваслаўная царква ў Польшчы не адыгрывае, на жаль, значнай ролі нават у нацыянальным усведамленні праваслаўнага насельніцтва ўсходнеславянскага паходжання, для якога натуральным працэсам павінен быць выбар беларускай або украінскай нацыянальнасці.

А. Л.

ВЕРА

Вера выйшла замуж маладая. Муж быў вельмі добры. Доўга з Ванем жыць не давялося. Загінаў пад коламі цягніка.

Маладая ўдава вельмі перажывала, аднак час робіць сваё — залечвае найбольш балючыя раны.

Вера пазнаёмілася з Ігнатам і неўзабаве зноў выйшла замуж. Ігнат таксама быў вельмі добры. Цешыўся, калі Вера зацяжарыла. Не мог дачакацца дзіцяці. Дзіцяці ўбачыць яму не давялося, бо скалечыў нагу і памёр.

— Вось якое ў Веры шчасце, — спачувалі людзі.

Жанчына плакала ноччу і днём.

Праз некалькі месяцаў нарадзіла дачушку. Назвала яе Марылькай.

— Мая ты бедная сіротка, — плакала нераз над ложкам дзіцяці, — як я цябе ў людзі выводзіць буду... Так цябе татка чакаў...

Дзяўчына расла здаровая. Марыльцы пайшоў шосты год.

Вера прыйшла з працы. З дачкой павячэралі. Памыліся, леглі спаць. Марылька, як заўсёды, папрасіла маму расказаць казку. Дачка прытулілася да яе і слухала з захапленнем. Раптам маці заплюшчыла вочы і сціхла. Дзяўчынка думала, што маці спіць і пачала гладзіць яе па галаве. Жанчына пачала чарнець на твары. Дзяўчынка злякалася і пабегла да суседкі.

Суседзі вызвалі хуткую. Лекар сказаў, што гэта быў інфаркт. Агледзеўшы дзяўчынку, рашыў узяць яе ў бальніцу, бо малая прастудзілася, схапіла яе запаленне лёгкіх.

Калі пахавалі Веру, прыйшла яе сястра Крыся і забрала ўсё лепшае з хаты, а да Марылькі ў бальніцу не пайшла.

Марылька ўсім расказвае, як памерла яе мама. Як убачыць людзей, якія прыходзяць да лекара за інфармацыяй аб хворых дзецях, просіць іх: „Вазьміце мяне да сябе". Людзі плачуць, але апрача спачування нічога не могуць даць дзяўчынцы.

Аўрора

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. АРФАГРАФІЯ І АРФАЭПІЯ. ГАЛОСНЫЯ ГУКІ.

4. Правапіс й (нескладовага) і ў (нескладовага)[1].

Літара *й* пішацца пасля галосных, а менавіта:

1) пасля прыстаўкі на галосны ў тых словах, корань якіх пачынаецца ненаціскным непрыстаўным *і*: *выйсці, зайсці, пайсці, прыйсці, увайсці;*

2) у канцы слоў: *гай, край, май, трамвай; гусей, коней, людзей; вадой, дарогай, жабай, кветкай: белай, чырвонай; маёй, сваёй, тваёй; дай, кідай, пачакай, спявай* і г.д.

Захоўваецца *і* тады, калі:

1) ненаціскное непрыстаўное *і* утварае склад: *заікацца, заінець, заінтрыгаваць, заіскрыцца;*

2) *і* стаіць у пачатку слова, паміж словамі пасля зычных і пасля знакаў прыпынку: *іней, іскры; ён і яна; Аксана таксама зразумела, што сказала залішне, і схапіла налітую дзядзькаву шклянку* (Шам.). У вершаваных творах часам спатыкаецца тут напісанне *й* (дзеля захавання рытму або размеру вершаванага радка), напр.:

Плача твой дзяціна,
Ты й сама не скачаш, —
За сябе і сына
Плачаш, маці, плачаш. (Куп.).

Літара *ў* пішацца:

1) у славянскай лексіцы на месцы *у, в, л* у становішчы пасля галосных перад зычнымі і ў канцы слова: *весела ўсміхайся, воўк, дарога ў лесе: гнеў, спеў, вербаў, сталоў; гаварыў, чытаў;*

2) у словах іншамоўнага паходжання пасля галосных перад зычнымі або ў канцы слоў, калі гук *у* вымаўляецца скарочана і не ўтварае складу: *аўдыенцыя, аўдыторыя, лаўрэат, маўзер.*

Літара *у* на пісьме перадаецца тады, калі:

1) знаходзіцца ў пачатку сказа або пасля знакаў прыпынку, напр.: *У гэтых гутарках незаметна ішоў час...* (К-с), *Толькі вы, празаікі, устройвайце хутчэй матэрыяльны быт гэтага народа паводле божых і чалавечых праўд і законаў.* (Куп.);

2) стаіць пасля зычных або нескладовых *й* і *ў*, напр.: *Тыпы, створаныя ім у беларускіх сцэнах, застануцца назаўсёды ў памяці жывых.* (Куп.). *Роднае беларускае слова было для яго адзінай асалодай у жальбе па роднай староньцы,* (Куп.). *Я стаяў у старане, і слёзы нястрыманага жалю душылі мне горла.* (Куп.);

3) ужываецца ва ўласных імёнах: *дзядзька Улас, на Украіне, на Урале, пры князі Усеваладзе;*

4) з'яўляецца складаўтваральнай і выступае ў лексіцы неславянскага паходжання ў пачатку, сярэдзіне або ў канцы слова: *новая уніформа, аул, прэзідыум, соус, Дахау.*

Адступленні ад правіла напісання *ў* і *у* дапускаюцца ў вершаваных творах з мэтай захавання рытму або размеру радка, напр.:

У службе гора болей,
Як якіх выгодаў;
Хто не любіць волі, —
Не нашага роду. (Куп.).

Паміж напісаннем *ў* і *у* і вымаўленнем выступаюць адрозненні.

У вымаўленні *у* можа скарачацца ў пачатку слова або пасля знакаў прыпынку (*ўнук, ўсякі, ўяўленне: ў рацэ купаліся дзеці; Было цёпла, ў полі гуляў ветрык*), аднак такое скарачэнне на пісьме не перадаецца.

---

[1] Я. М. Камароўскі, Беларуская мова. Арфаграфія. Мінск 1972, с. 91—98; T. Jasińska-Socha, Skrypt do zajęć praktycznych z języka białoruskiego, Warszawa 1981, s. 13—15.

МІЛЫЯ СЭРЦУ ГОСЦІ

(Працяг са стар. 2)

Адна з настаўніц, Галіна Панюк, расказала пра свае занятkі з вучнямі, якіх вучыць у школе ткаць, прасці, вышываць і вязаць. Паказвала прывезеныя з сабою працы сваіх выхаванкаў.

Праграма закончылася надзвычай выдатна і асаблівa. Якраз госці пачаставалі прысутных прывезеным з Беларусі караваем і чаем, які згатавалі ў сваіх самаварах. Чаем таксама надзвычайным, бо запараным з розных зёлкаў, якія растуць на беларускай зямлі.

Пад гукі гармоніка ў клубе ГП ушчаліся былі танцы. Але што зробіш, арганізатары спяшаліся даставіць струбніцкі калектыў у Бельск. Абнадзейвае толькі тое, што нашы госці здолелі, як мне здаецца, абмяняцца адрасамі з беластаччанамі. У тым то і справа. Прыязджайце да нас як мага часцей! Каб было нам і вам болей часу пазнаёміцца і пасябраваць.

Ян Максімюк

ЖМУДСКІ „КРУПНІК"

На 20 дэкаў мёду трэба ўзяць 20 дэкаў цукру, лыжачку карыцы (цынамону), 1 шклянку вады, імбір, кавалак мускатнага арэха (мушкаталовай галкі), некалькі лісткоў руты, некалькі ягадзін ядлоўца, гваздзіку, 1 агародкую ружу (можа быць сушаная), 2 літры моцнай гарэлкі (50-55°).

Мёд, цукар і прыправы заліць шклянкай вады і варыць каля 10 мінут. Тады зняць з агню, уліць гарэлку, посуд накрыць і падагрэць, але ўжо не кіпяціць. Так падрыхтаваны крупнік паставіць на 8 гадзін у халоднае месца. Працадзіць праз густое палатно і разліваць у бутэлькі. Захоўваць у халодным месцы.

КМЕННЫ ЛІКЁР

На 4 дэкі кмену трэба ўзяць 1 літр спірту, 2 літры вады, 75 дэкаў цукру.

Кмен расцерці ў ступцы, заліць яго спіртам і паставіць у закрытым посудзе на 10 дзён. З цукру і вады зварыць густы сіроп, перамяшаць яго з кменам і спіртам і асцярожна закіпяціць. Тады астудзіць, працадзіць, разліць у бутэлькі.

ЖМУДСКІ „МЁД"

На 1 літр „мёду" трэба ўзяць 5 літраў вады, 2 дэкі хмелю, 2 дэкі дражджэй, скарынку чорнага хлеба.

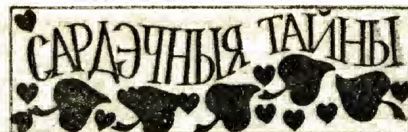
Мёд распусціць ў вадзе і паставіць у цяпле на суткі, часта памешваючы. Тады яго працадзіць, уліць у вялікую каструлю і варыць, пакуль не выпарыцца палавіна вадкасці. Тады дапоўніць вадой да папярэдняга ўзроўню, дадаць загорнуты ў марлю хмель, прыціснуць яго да дна каструлі выпаленай цэглай з чырвонай гліны і зноў варыць да часу, пакуль не выпарыцца палавіна вадкасці.

Атрыманую вадкасць астудзіць да 2-3°С, дадаць дрожджы, размазаныя на скарынцы чорнага хлеба, і перанесці посуд у хатнюю тэмпературу, у якой „мёд" павінен стаяць да часу, пакуль не сферментуецца. Калі на паверхні вадкасці паявіцца пена, а сама вадкасць стане цёмнай, „мёд" трэба працадзіць праз марлю, зліць яго ў дубовую бочку і добра зачыніць. Бочку найлепш паставіць у традыцыйным склепе і там трымаць прынамсі паўгода.

Падаюць „мёд" у гліняным збанку і такіх жа кубках.

Увага! Мёд найлепш падрыхтоўваць позняй восенню або зімой.

Гаспадыня

Дарагое Сэрцайка, я працую ў бальніцы медсястрой. Зусім нядаўна, усяго два гады таму назад я скончыла школу і мяне накіравалі на гінекалагічнае аддзяленне. Праца мне тут вельмі падабаецца, хаця і даволі цяжкая яна. Але ўсё новыя людзі, новыя знаёмствы, і гэта мне, вясковай дзяўчыне, вельмі імпануе. Але некалькі месяцаў таму назад у маім жыцці ўсё адмянілася.

Быў месяц лістапад, калі я ўпершыню ўбачыла Яго. Прывёў сваю жонку на кантроль да доктара. Жонка была цяжарная, праз пару месяцаў спадзявалася дзіцяці. Жонка пайшла да доктара, а я засталася з Ім. Некалькі слоў, мілых позіркаў — і нашы вочы сустрэліся. Гэта быў пачатак.

Пазваніў на трэці дзень. Сказаў, што ад гэтай сустрэчы не можа спаць, не можа працаваць — усё думае пра мяне. Вельмі прасіў, каб мы сустрэліся дзесьці на каве. Спачатку мне падумалася: „Ну што ж, гэта ж муж пацыенткі, можа, хоча бліжэй чагосьці даведацца"... Але гэта не было тое. Праз тыдзень пасля гэтай сустрэчы мы ўжо дамовіліся на кватэры яго сябра. Я закахалася без памяці. Мы сустракаліся штораз часцей, амаль штодзённа. Мяне мучыла сумленне: „У яго ж жонка, цяжарная, дзіця будзе, што я раблю?.." Але пры сустрэчы я забывалася пра ўсё. Тады маё сумленне было цалкам спакойнае, бо я бачыла, што і ён палае каханнем да мяне.

Калі ў іх нарадзілася дзіця, я думала, што ён адыдзе ад жонкі, і мы пачнем жыць разам. Сталася аднак інакш. Мяне папрасілі быць кумою. Што ж, адмаўляцца не выпадала, тым больш, што гэта ж было дзіця каханага чалавека, і я згадзілася.

На хрысцінах займаўся толькі мной. Іншыя для яго проста не існавалі. Мы танцавалі, ён прытуляў мяне, пацалаваў у часе танца. Усе звярнулі на гэта ўвагу, а ён нічога сабе з гэтага не рабіў. Я адчувала сябе нялоўка. А жонка яго дык і проста сказала: „Я ў адносінах да свайго мужа не зайздросная, але цябе не люблю!" І тады мне стала крыўдна. Адчула я сябе проста цацкай у руках майго каханага і зразумела, што не збіраецца ён кідаць ні жонку, ні дзіця, а са мной толькі праводзіць час.

Цяпер я падумала: „А мо варта кінуць усё гэта, пераждаць адзін раз, дый годзе! Прынамсі буду мець чыстае сумленне і спакойнае жыццё. А ў міжчасе, можа, падвернецца нехта нежанаты. А што ты на гэта, Сэрцайка?

Наталля

Наталля! Думаю, што тваё рашэнне правідловае. Трэба было гэтак ад пачатку думаць, тады калі рашылася ісці з ім у пасцель. Вядома ж, чалавек быў „выпашчаны" (жонка цяжарная), а ты маладзенькая і свежая, вось яго да цябе і пацягнула.

Узяўшы цябе на куму, ён як бы замацаваў ваша сяброўства. Думаю, што ты на гэта непатрэбна згадзілася, хаця і адмаўляцца не выпадала. Ты ўжо ў нейкай ступені ўвайшла ў гэту сям'ю і гэта заўважыла яго жонка (зусім без патрэбы!).

Тваё рашэнне, каб парваць з ім назаўсёды, добрае. Аднак выканаць яго ў такой сітуацыі будзе нялёгка. Намнога лягчэй было б, калі б ты магла з ім парваць адразу і не сустракацца з ім зусім. А так жа заўсёды знойдзецца прэтэкст, каб без прычыны ўбачыцца ізноў: ты ж наведваеш свайго хросніка, праўда?!

Думаю, што адзіным лякарствам для цябе будзе іншы малады чалавек, з якім пасябруеш і, хаця не так моцна пакахаеш яго, дык зможаш прынамсі разам з ім хадзіць наведваць тое дзіцятка.

Ці твая сімпатыя не будзе тады яшчэ больш змагацца за цябе, гэта ўжо іншая справа. Ну, але час пакажа.

Сэрцайка

Я жыву ў блоку. Бачу, стаяць тры жанчыны. Адна ў чырвонай сукенцы, другая — у шэрай, трэцяя — у чорнай. Сцежкай каля блока ішла жанчына ў чорнай сукні, а за ёю дзяўчынка ў каляровай у кветкі сукенцы. Тыя жанчыны глядзяць на яе і адна з іх, якая была ў чырвонай сукенцы, пытаецца ў яе, у што яна верыць, у сацыялізм ці дэмакратыю. Я думаю, яна і мяне будзе пытаць. І фактычна пытае. А я ёй адказваю: „Я веру ў тое, каб людзям жылося добра!". І думаю: „Пайду лепш дахаты". Знізу на першы паверх іду па драбіне. Драбіна жалезная, вузкая. Увайшла і бачу, што і тыя жанчыны за мной увайшлі ў маю хату. Гавораць, што пабачаць, што ў мяне ёсць у кватэры. А я гавару: „А які вам інтэрэс, што ў мяне ў хаце?!" У кватэры зрабілася цёмна. Я гавару мужу: „Запалі святло!" Муж адказвае, што няма святла. Тады я іду ў малы пакойчык. Гляджу праз акно на вуліцу і бачу, што насупраць, дзе быў блок, блока няма, а на яго месцы крыж стаіць. Крыж агромны, тоўсты, аж палопаўся ад старасці. Калі я так гляджу, а ён ідзе ў бок майго блока, проста кіруецца на мой балкон. Я вельмі здзіўлена, сама сабе не веру. Прыглядаюся дакладна, аднак праўда — ідзе. Падсунуўся да балкона і моцна ўдарыў у балкон, аж агромны гук раздаўся і... крыж прапаў. Што можа абазначаць, Астроне, гэты страшны сон?

Марыя

Марыя! Дзіўнае пытанне, аднак жа, задала табе тая жанчына: „За што ты, за сацыялізм ці дэмакратыю?"! А ці ж гэтыя два паняцці не ідуць у пары?! Выглядае мне гэта на нейкую правакацыю. Зрэшты, плёткі не абмінуць цябе, аб чым сведчаць тыя жанчыны, незалежна ад таго, у якія сукенкі яны былі апрануты. Ды і наогул будуць нейкія цяжкасці. Ты ж лезла ўверх па вузкай драбіне, а ўсё гэта будзе суправаджацца плёткамі і непрыемнасцямі, бо і тыя жанчыны лезлі за табою.

Але наогул то найгоршае — гэты крыж, які ты ўбачыла праз вакно на вуліцы. Гэты стары крыж сведчыць аб тым, што сустрэне цябе нейкая вялікая крыўда, а будзе яна звязана з нейкімі старымі справамі. Падрыхтуйся!

Астрон

ЗОРКА
СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Для „Зоркі“ выступілі дашкольнікі.

У ЛЯШУКАХ

Даўно ўжо дзеці са школы ў Ляшуках запрашалі да сябе „Зорку“ на розныя цікавыя мерапрыемствы. То на павітанне вясны, то на ёлку. А „Зорка“ ўсё не прыязджала. І вось, нарэшце, мы сустрэліся.

Праўда, у гэты дзень у школе нічога не планавалася асаблівага. Але з такой нагоды, што „Зорка“ ў школе, хуценька арганізаваўся ўрачысты школьны апэль. Кожны клас хацеў перад „Зоркай“ паказацца з як найлепшага боку.

Першымі выступілі дашкольнікі. Яны пахваліліся, што ўжо ўмеюць і спяваць, і танцаваць, і нават вершыкі дэкламаваць. І навучыла іх усяму гэтаму іх апякунка-настаўніца Аня Аліфер, тая самая Аня, якая яшчэ не так даўно сама ўдзельнічала ў школьных конкурсах беларускай песні. Малыя атрымалі вялікія бравы ад сваіх старэйшых сяброў.

Потым для „Зоркі“ выступіў школьны хор, які спявае ў суправаджэнні інструментальнага аркестра. Вядзе школьны мастацкі калектыў настаўнік Ян Ціванюк. Праўда, у той дзень яго ў школе якраз не было, але дзеці самі арганізаваліся і вельмі прыгожа заспявалі і зайгралі на цымбалках і на флейтах. Потым старэйшыя вучні, якія займаюцца ў школьным гуртку жывога слова, дэкламавалі вершы, якія падрыхтавалі на дэкламатарскі конкурс. Напрыклад, Аня Засім, вучаніца 7 класа, падрыхтавала да конкурсу верш Алеся Барскага „Белавежскі край“. Затым спявалі яшчэ вучні і трэцяга, і пятага класаў.

Пасля канцэрту выйшаў на сярэдзіну залы Ярэк Скепка, вучань восьмага класа, і сказаў:

— „Зорку“ напэўна зацікавіць, як мы жывем у школе, чым займаемся, што робім?

І Ярэк расказаў, што школа ўдзельнічае вельмі актыўна ў жыцці ўсёй вёскі, дапамагаюць дарослым утрымоўваць вёску ў чысціні, вызначылі сабе ў вёсцы месцы, якія прыбіраюць. Напрыклад, каля малачарні, каля прыстанку, каля крамы. Вельмі пільнуюць, каб заўсёды і каля школы было чыста. Укладалі ходнікі вакол супрацьпажарнага басейна. Пахваліўся, што гміна ахвотна бярэ вучняў іх школы на пасадку лесу, бо лес трэба ўмець садзіць, а яны гэта ўмеюць, у мінулым годзе школа атрымала нават ад гміны за добрую працу грашовую ўзнагароду.

Вельмі добра працуе школьная спулдзельня „Пчолка“. За спраўнае дакармлянне вучняў і

(Працяг на стар. 10)

Хор у суправаджэнні цымбалістаў і флейцістаў выканаў некалькі беларускіх песень.

Вершы Віктара Шведа

ЯК ЗАВУЦЬ БРАТА?

Сустракаюць Мікалая,
У яго настрой прыўзняты.
Хвастаецца ўсім, што мае
Ён малюсенькага брата.

— Як завуць твайго малога? —
Запытаў цікаўны Бора.
— Не магу сказаць нічога,
Невыразна ён гаворыць!

РЭГУЛІРОЎШЧЫК

— Што робіць, — запытаўся
Ваня, —
Той чалавек на скрыжаванні?
Чаму ён, адкажы мне мама,
Усцяж вымахвае рукамі?
— Сыночку мой, дык вось
паслухай:
Гэта рэгуліроўшчык руху.
Рукой паказвае машынам
Ехаць куды яны павінны.
— Адкуль ён ведае, матуля,
Каму якой паехаць з вуліц?

КАЛІ Б НЕ ЯНКА — КОЛЯ БЫЎ БЫ НАЙГОРШЫ Ў ШКОЛЕ

Мама пытае свайго Колю:
— Чаму ж ты з Мішкавым
Іванам
Сябруеш безупынна ў школе,
З гэтым найгоршым хуліганам?

— Калі б не сябраваў з Іванам,
Не жыў бы з ім як роўны
з роўным,
Я ў нашай школе пастаянна
Найгоршым быў бы безумоўна.

ПАСЫЛАЮЦЬ ЗОСЮ Ў ШКОЛУ

— Колькі год табе,
дзяўчынка? —
Запыталі раптам Зосю.
Адказала праз хвілінку:
— Стукнула гадкоў мне восем.

— Ходзіш ты напэўна ў школу?
Зажурылася малая
З тварыкам раней вясёлым:
— Не хаджу. Там пасылаюць.

ШТО БЛІЖЭЙ?

Янка запытаў Алеся:
— Адкажы мне, грамацей,
Аўстралія, ці Месяц
Сапраўды да нас бліжэй?

— Бліжэй Месяц, не іначай,
Так заўжды здаецца мне.
Месяц мы заўсёды бачым,
Аўстралію — дык не.

ГОРБ ВЫРАСЦЕ, ЯК У ВЯРБЛЮДА

Унук малы скача ў пясочнік.
Бабуля крычыць з перапуду:
— Пашкодзіш сабе пазваночнік,
Горб вырасце, як у вярблюда.

Прыбег да бабулі ўнук Жэня,
Прасіць, каб яму расказала,
Калі адбылося здарэнне,
Што скокнуў вярблюд
так няўдала.

ХУЛІГАНСКІ СТАХ

На вулічнай плошчы
Разгуляўся Стах.
Разбівае з прашчы
Лямпы на слупах.

Галасы людскія:
— Чаму ты робіш дрэнь?
— Я б'ю толькі тыя,
Што гараць удзень.

У ЛЯШУКАХ

(Прапяг са стар. 9)

добрую працу „Пчолка" была таксама ўзнагароджана дыпломам.

Школа мае свае традыцыйныя штогадовыя мерапрыемствы. Напрыклад, на 9 мая, калі адбываецца гмінны мітынг у вёсцы Тапільцы, школа заўсёды выступае, на магілы загінуўшых дзеці складаюць кветкі. Традыцыяй у школе стала ўжо тапленне зімы і павітанне вясны. Тады дзеці на драўляным возе вязуць на раку тапіць саламяную ляльку — зіму, а назад на гэтым жа возе едзе ўпрыгожаная за вясну дзяўчынка. Пры гэтым співаюцца веснавыя дзіцячыя і народныя песні. Усе вельмі любяць гэтае свята.

Аб усім гэтым расказвала таксама і Кася Рэент, старшыня школьнага самаўпраўлення. Яна ж вельмі прыгожа вядзе і школьную хроніку.

Расказвалі таксама дзеці і аб тым, што школа вельмі добрае месца займае сярод іншых у спорце.

Сярод усіх школ ваяводства, а іх больш 200, маленькая школка ў Ляшуках, дзе няма спартыўнай залы і толькі 68 вучняў, займае аж 29 месца. Найлепшай школьнай спартсменкай з'яўляецца Бажэна Марціновіч, а найпапулярнейшы ў школе спорт — настольны тэніс.

Беларускую мову ў школе вядуць дзве настаўніцы — Тамара Ціванюк (яна прапрацавала ў школе 34 гады) і Галіна Харкевіч. Дзеці чытаюць „Зорку", добра яе ведаюць, абмяркоўваюць яе на ўроках, і таму ўсе цешыліся нашай сустрэчай. На развітанне дзеці абяцалі пісаць у „Зорку" пісьмы аб сваёй школе і цікавым жыцці вёскі.

Чакаю.

Яніна Чэрнякевіч
Фота аўтара

Пішуць школьнікі

ДОБРЫ ДЗЕНЬ, „ЗОРКА"!

Раскажу Табе пра мінулыя канікулы. Былі яны іншыя, чым заўсёды, нетыповыя — не было снегу.

Маючы час я памагаў бацькам па гаспадарцы: насіў ваду, а вечарам — дровы для пліты і сцяноўкі, скідаў сена са стараны, а потым браў рэзгі і насіў яго ў хлявы да кароў.

Аднойчы мы з татам паехалі ў лес загатовіць крыху дроў. Нарэзалі мы на добрую фуру, склалі ў адно месца і паехалі дадому па трактар і воз. Калі мы вярнуліся назад у лес, аказалася, што нехта перанёс нашы дровы ў іншае месца. Мы забралі іх і паехалі дадому. На наступны дзень мама з татам рэзалі іх, а я рубаў. Нямала напрацаваўся пры гэтым. На другі дзень ледзь устаў з ложка.

На маю думку, канікулы гэтыя не былі ўданыя. Я ледзь дачакаўся спаткання з настаўнікамі. Не толькі таму, што не было снегу, але і проста не было чаго рабіць. Колькі жыву, не памятаю такой зімы.

Тадэвуш Раманюк, 8 клас. Трасцянка.

ДАРАГАЯ „ЗОРКА"!

Я вучуся ў пятым класе. У нас дзевяць вучняў. Беларускую мову вывучае толькі пяцёра. Наша настаўніца Галена Тапалянская часта чытае нам казкі, смешныя апавяданні і цікавыя кніжкі. Нядаўна мы чыталі кніжку „Міколка-паравоз" М. Лынькова, а таксама „Падарожжа ў пекла" Я. Маўра. Мы вельмі не любім граматыкі, але ўрокі беларускай мовы нам падабаюцца. Мы вельмі любім нашу настаўніцу.

Аліна Максімюк, 5 клас, Трасцянка.

Вясёлы куточак

* * *

— Мішанька, чаго ты плачаш? — пытаецца тата.

— Мяне твая жонка набіла! — скардзіцца сын.

* * *

На пастарунку міліцыі званіў тэлефон.

— Учора ў нашу хату было ўламанне. Злодзей перавярнуў усё ўверх нагамі, — паскардзілася жанчына.

— Дык чаму ж вы толькі сёння да нас звоніце? — пытаецца міліцыянер.

— Бо ўчора я думала, што гэта мой муж чыстую кашулю шукаў, — адказала пацярпеўшая.

* * *

Маці прывяла сына да доктара:

— Мой сын еў пясок і папіваў вадой. Што рабіць?

— Нічога, — супакойвае лекар. — Глядзіце, каб ён толькі цэменту не наеўся.

* * *

— Дзедку, ці вы ўсё сваё жыццё пражылі ў нашай вёсцы? — пытаюцца хлопцы.

— Ды не, яшчэ не ўсё, — адказвае дзядуля.

* * *

— Я збегаю на 10 мінут да суседкі, — кажа жонка да мужа.

— А ты праз паўгадзінкі вымі булкі з печы.

Слаўныя людзі Беларусі

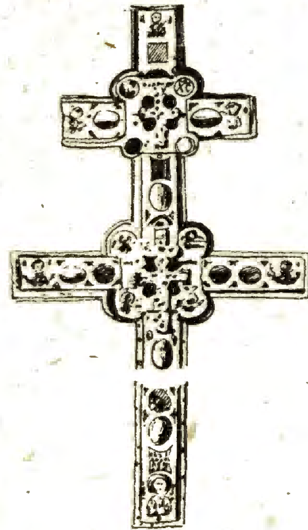
Мікалай Гайдук

ЛАЗАР БОГША

Заканчэнне. Пачатак у № 9 і 11.

У народзе кажуць: прыйшоў Пятрок — упаў лісток, прыпмчаўся Ілья — упала два, настаў Спас — на ўсё час.

У адну з росных жнівеньскіх раніц, калі ў подыхах гарачага ветру патрэсквала пожня, у Сяльцо з усіх бакоў пацяклі людзі. Адны ў кашолках ды ў звязаных канцамі хусцінах неслі пасвянціць садавіну, іншыя ж спяшаліся на гадовае свята Спасаўскага манастыра і вялікую ў ім урачыстасць — высвянчэнне новай царквы. Густа, галава пры галаве, запоўніўся падворак, людское мора разлілося па-за манастырскай агароджай, а над ім свяціўся беллю свежай тынкоўкі сценаў ды срэбрам алявянага даху і купала новы храм.

Аздоблены дарагімі каменнямі крыж, зроблены Лазарам Богшам для Ефрасінні Полацкай.

Радасна гаманілі званы, над натоўпам лунаў узнёслы і прачулены набожны спеў. Надыходзіла найважнейшая для залатароў хвіліна. На дадзены свяшчэннікам знак Богша са сваімі абодвума памочнікамі наблізіліся да ігуменні Ефрасінні. Чаляднікі трымалі срэбны паднос з нечым загорнутым у барвовы аксаміт, майстар дрыжачымі ад хвалявання рукамі разгарнуў скрутак і ўсе трое, схіляючыся ў паклоне, падалі паднос княжне. Яна набожна прыкранулася вуснамі да святасці і з падносам падышла да епіскапа полацкага Дзяніса. Уладыка, павяціўшы крыж, узняў яго, як мог, высока і людзі замерлі.

У промнях яскравага паўдзённага сонца заіскрыліся, зазіхацелі рознаколернымі блікамі дарагія камяні, жамчуг, фініфць, золата... Людзі міжвольна ахнулі і водгаласе гэтага шматтысячнага захаплення пракацілася па натоўпе.

Уладыка Дзяніс сваё казанне пачаў словамі:

— Гэты небывалай прыгажосці плод рук слаўных залатароў нашых полацкіх Лазара і яго памочнікаў, як дар бясцэнны шчодрасці незлічонай нашай маці-ігуменні ў новапабудаваны храм Спаса сёння ўносім...

А пасля залатару Богшу і яго чаляднікам давялося стварыць яшчэ многа такіх жа цудоўных крыжоў ды не менш прыгожых залатых і срэбных аправаў абразоў у розныя цэрквы, выкаваць ды выгравіраваць персцянёў-пячатак князям і княгіням, надзвычай далікатнага выканання дыядэмаў княжонам ды па-мастацку адчаканеных паясоў княжычам. Не цураліся яны работы і менш славутым заказчыкам: ахвотна рабілі з медзі, волава ці бронзы не менш прыгожыя завушніцы, пярсцёначкі, бранзалеткі, пражкі да паясоў, засцежкі да верхніх адзежын — усё такое любае дзявочаму і юнацкаму воку. І разыходзіліся тыя вырабы не толькі па Полаччыне і ўсёй беларускай зямлі, але траплялі і ў суседнія землі ды праз замежных купцоў — у заморскія далі.

Адны з гэтых каштоўнасцей доўга служылі людзям, прыносілі ім радасць і задавальненне, пераходзілі ад бацькоў да дзяцей, унукаў і праўнукаў. Нямала выдатных вырабаў Богшавай арцелі загінула ў пажарах, страцілася ў войнах або проста губілася і мо нават да сёння недзе ляжыць у зямлі і чакае сваіх адкрывальнікаў. Аднак даволі таго, што захаваўся і вядомы ўсяму свету гэты слаўны крыж з дробненькім надпісам на яго адваротным баку: „Госпадзі, дапамажы рабу свайму Лазару, званаму Богшам, які зрабіў гэты крыж царкве святога Спаса і Ефрасінні", і ён найлепш сведчыць пра выдатнае майстэрства полацкіх залатароў і высокі ўзровень культуры на беларускіх землях у далёкім XII стагоддзі.

Мікола Гайдук

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 344030, г. Ростов-на-Дону, ул. Александровский спуск, 60. Ларисе Мельниковой. (17 год).

* * *

БССР, 220095, г. Мінск, праспект Ракасоўскага, 12, к. 1, кв. 207. Канановічу Паўлу. 9 клас.

* * *

СССР, 686323, Магаданская обл., Сусуманский район, п. Широкий, ул. Набережная 1, кв. 6. Темниковой Октябрине. 7 кл.

* * *

СССР, 163020, г. Архангельск, ул. Советская, 17-11, кв. 82. Ашмариной Юле. 6 клас.

* * *

СССР, 346503, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Котовского, 4, Бубен Валентине. 4 клас.

* * *

СССР, 396131, Воронежская обл., Каменский район, ст. Перелешино, о. Ивановка. Хохловой Ларисе. 7 клас.

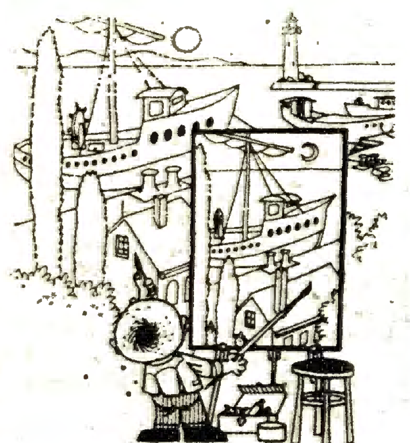
* * *

СССР, 301665, Тульская обл., г. Узловая, пос. Бруснянка, ул. Почтовая, 2. кв. 9. Григорьевым Оле (7 кл.) и Тане (5 кл.).

* * *

БССР, 220023, г. Мінск, вул. Кедышкі, 21, кв. 55. Ушаковай Святлане. 5 клас.

АДГАДАНКА

Якія памылкі зрабіў мастак на сваёй карціне?

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1, „Зорка".

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 17 III — 8.05 Hist. kl. VII. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 DT — Dodatek gospodarczy. 9.40 „Powracające wspomnienia" (2) — film obycz. prod. tur. 12.00 J. pol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. II Mat. 14.00 TTR — s. II J. pol. 15.10 W szkole i w domu. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Mieszkać — wszechnica budowl. 16.25 Rambit. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gra o milion. 17.55 „70-lecie odzyskania niepodległości" — „Polska i sąsiedzi" — pr. dok. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Ziemia faraonów" — film prod. USA. 21.40 Czas — mag. publ. 22.15 Studio Sport — M. Ś. w jeździe figurowej na lodzie. 23.45 DT — Echa dnia.

Sobota 18 III — 7.00 TTR — s. IV Mat. 7.30 TTR — s. IV J. pol. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Bajka o Mrozie Czarodzieju" — film prod. radz. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Zdrowie. 11.55 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Klejnoty gotyku" — film dok. prod. CSRS. 12.20 Telewizja Prowincja. 12.50 Tel. Teatr Prozy: Hanna Krall „Zdążyć przed panem Bogiem". 14.00 „Do trzech razy sztuka" — pr. z udziałem aktorów, piosenkarzy i dziennikarzy. 14.30 Pr. dnia. 14.35 „Jak rozpętałem II wojnę światową" (3) — film pol. 15.50 Los. D. Lotka. 16.00 „Flesz". 16.30 „Kto pierwszy" (1) — teleturniej. 17.00 Teleexpress. 17.15 „Kto pierwszy" (2). 17.45 Studio Sport — M. Ś. w jeździe figurowej na lodzie. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Billy Jack" — dramat społ.-obycz. prod. USA. 22.00 Tydzień w polityce. 22.10 Tel. Przegląd Sportowy. 22.50 „Dotykaj mnie" — Małgorzata Ostrowska i zespół „Lombard". 23.25 DT — Wiad.

Niedziela 19 III — 7.15 Pr. dnia. 7.20 Wszechnica rodziny wiejskiej. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Szwajcarscy Robinsonowie". 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Wspólnota Pacyfiku" (4) — serial dok. prod. ang. 11.35 Kraj za miastem. 12.05 Koncert Życzeń. 12.50 Pr. dnia. 13.00 Teatr Młodego Widza: G. Strehler — „Historia porzuconej lalki". 14.00 „W kamiennym kręgu" (74 i 75) — serial brazyl. 16.00 M. Ś. w jeździe figurowej na lodzię — Pokazy mistrzów. 18.15 „Wszystko jest dobre, co jest Polską" — pr. o Zofii Kossak-Szczuckiej-Szatkowskiej. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Rzeka kłamstwa" (3) — serial prod. pol. 21.30 „Raport". 21.40 Sportowa Niedziela. 22.40 „Kalendarz Polski" — film dok. 23.10 „Szkic do katalogu polskiej sztuki współczesnej — rep. 23.30 DT — Wiad.

Poniedziałek 20 III — 13.30 TTR — s. II Mech. roln. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 15.00 Powtórka przed maturą: Hist. 15.30 NURT. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Ze świata muzyki i plotek. 16.25 „Luz" — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Reklamy z prezentami. 17.40 Echa stadionów. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 Gorące linie — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.05 Teatr TV: Jacek Antoni Zieliński i Danuta Śliwa — „Ostatnie lato albo pierwsza pieczęć". 22.00 Gwiazdy jazzu — Wayne Shorter. 22.25 Sportowe disco. 22.45 DT — Echa dnia. 23.05 J. niem. (20).

Wtorek 21 III — 8.05 Fiz. kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 DT — Dodatek gosp. 9.40 „Evita Peron" (1) — film prod. USA. 11.15 Domator. 12.00 Przygot. do życia w rodzinie, kl. I—IV. 12.50 Chem. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Fiz. 14.00 TTR — s. IV Prod. rośl. 15.30 Kim być? — pr. dla 15-latków. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Gazeta Rolnicza. 16.25 Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" (25) — film anim. prod. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Adwokat z Old Bailey" (2) — serial krym. ang. 18.30 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Od A do Z" — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.05 „Evita Peron" (1) — film fab. prod. USA. 21.40 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 22.05 Wódko, pozwól żyć... 22.35 DT — Echa dnia. 22.55 J. ang. (20).

Sroda 22 III — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Spotkania na lotnisku" (8 — ost.) — serial obycz. prod. NRD. 10.40 Domator. 11.10 Mat. kl. I—III. 12.00 Biologia z higieną, kl. VII. 13.30 TTR — s. II Chem. 14.00 TTR — s. II Prod. rośl. 15.20 NURT. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55. Los. Ex. i Super Lotka. 16.05 Bariery. 16.25 „Scena TDC": „Przygoda z sonatą" — rep. 16.50 Dla dzieci: Cojak. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Lex" — zapowiedź programu o ZBoWiD. 17.35 „Spojrzenia". 18.05 Tel. Informator Wydawniczy. 18.20 Archiwum XX wieku. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Lex" — ZBoWiD wobec reorganizacji. 19.30 Dziennik. 20.05 „Długie pożegnania" — dramat psych. prod. radz. 21.40 „Lex". 21.50 „Raport" — public. międzynarodowa. 22.20 Rozmyślania prof. M. Stępnia. 22.30 Wielkanoc J.S. Bacha. 23.10 DT — Echa dnia. 23.30 J. ros. (21).

Czwartek 23 III — 8.05 Hist. kl. I lic. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Ośmiornica (3)" odc. 2 serialu prod. włoskiej. 10.30 Domator. 11.00 Magazyn wspomnień 11.10 Przysp. obronne. 12.00 Biol. kl. VIII. 13.30 TTR — s. IV Prod. zwierz. 14.00 TTR — s. IV Hist. 15.00 Powt. przed maturą: J. pol. 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Polonijne spotkania — Zakopane '89. 16.25 Dla młodych widzów: „Kwant" oraz film z serii „Edisonowie" (9). 17.15 Teleexpress. 17.30 Pr. publ. 17.55 „Turki" — tv film dok. 18.20 Sonda. 18.50 Dobranoc. 19.00 „10 minut". 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Ośmiornica (3)" odc. 2. 21.10 Pegaz. 22.00 Wokół wielkiej sceny — mag. operowy. 22.50 DT — Echa dnia. 23.10 J. franc. (21).

КІНО

Bielsk Podl. Mściciel znad Żółtej Rzeki — Hongkong 23—26.

Czeremcha Wielka majówka — pol. 22. Żyć i umrzeć w Los Angeles — USA 25—26.

Hajnówka Grupa — pol. 20—22. Dzika pamiętność — USA 23—26.

Michałowo Powrót na ziemię — USA 21—24. Imię róży — RFN 25—26.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца усх.-зах.	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	19	6	**Багдана, Юзафа**	**Канстанціна**	5.41-17.47	14.42-4.52
панядзелак	20	7	Еўфіміі, Клаўдзіі	Васілія, Яўгенія	5.39-17.49	15.54-5.03
аўторак	21	8	Бенедзікта, Любаміра	Феафілакта	5.36-17.51	17.05-5.13
серада	22	9	Багуслава, Кацярыны	*40 мучанікаў*	5.34-17.53	18.15-5.22
чацвер	23	10	Фелікса, Пелагеі	Леаніда, Анастасіі	5.32-17.54	19.26-5.31
пятніца	24	11	Габрыеля, Марка	Сафрона, Георгія	5.29-17.56	20.38-5.41
субота	25	12	Мар'і, Веньчыслава	Сымона, Рыгора	5.27-17.58	21.53-5.53

ЧАСТА ВЯРТАЮЦЦА ЎСПАМІНЫ...

(Працяг са стар. 3)

нікога адмоўна не ставяцца, нават калі нешта да яго маюць. У любым выпадку будуць усміхацца. Не такія адкрытыя, як славяне. Дзіўнае было сутыкненне з іхняй культурай. Аднойчы ў час прачосу „душманы" хаваліся ў жаночай палове дома, куды, лічылі, мы не зойдзем. Але часта даводзілася нам туды заходзіць і аглядаць увесь дом.

П.: — Якія былі ахвяры гэтай вайны?

А. К.: — Афіцыйна загінула недзе каля 13 тысяч савецкіх салдат і каля 30 тысяч асталіся інвалідамі. Афганцы? Сярод іх ахвяры былі ў розным узросце, ад малога да старога, гінулі не толькі людзі са зброяй у руках.

Забароненай міжнароднымі законамі зброі мы не ўжывалі. Хімічныя войскі да мая 1980 г. былі выведзены, паколькі былі непатрэбныя. Хворых на жаўтуху і раненых вазілі ў Савецкі Саюз, у Ташкент. Былі нават спецыяльныя рэйсы, калі асобна дастаўлялі раненых і асобна хворых інфекцыйнымі хваробамі. Былі таксама спецыяльныя транспартныя самалёты з загінуўшымі, АН-12. Мы іх называлі „трунавозамі". Некалькі разоў мне давялося загружаць такія самалёты. Аднойчы давялося мне суправаджаць самалёт з лёгка раненымі. Неяк на аднаго падала святло, і я заўважыў, што гэты „лёгка ранены" цалкам без вачэй, поўнасцю перавязаная галава. Дакладна не ведаю, што гэта было, але ўразіла неверагодна.

П.: — Як пасля вяртання з Афганістана ўваходзяць у нармальны рытм жыцця? Ці ветэраны гэтай вайны карыстаюцца нейкімі прывілеямі?

А. К.: — Калі ў хаце нябожчык, людзі шэптам размаўляюць, а потым спраўляюць нейкі рытуал. Гэта была поўная краіна нябожчыкаў, а ў мас-медыях рапартуюць пра дасягненні, ці нейкія поспехі ў краіне... У Мінску ёсць магілы загінуўшых у Афганістане на Чыжоўскіх могілках, іх некалькі дзесяткаў. Адразу стварылася алея загінуўшых воінаў-інтэрнацыяналістаў, а потым сталі хаваць ахвяр вайны па розных месцах і па розных могільніках. Цяпер іх цяжка далічыцца. Нам вельмі цяжка вярнуцца ў нармальнае жыццё, мы неяк адчужаны, нікому непатрэбныя. Многім з нас вайна пашкодзіла псіхічнае здароўе. Як ветэраны, зразумела, карыстаемся нейкімі прывілеямі. 17 студзеня 1983 г. была пастанова ЦК КПСС і Савета Міністраў СССР аб устанаўленні льгот за „паспяховае выкананне задач Урада СССР". Дзякуючы ім можам хутчэй атрымаць кватэру, лепшы тэрмін водпуску, адпачынку і г.д. Але гэта неяк не кампенсуе нам маральных страт.

Лічу, што гэтая вайна з кожнага пункту гледжання была непатрэбнай нам і нашай краіне. Але што ж, за памылкі ўлад цану плоціць народ.

Інтэрв'ю ўзяў **Юрка Ляшчынскі**

СТУДЭНЦКАЯ ДУМКА

(Працяг са стар. 3)

дучыні студэнцкія суполкі аб'ядналіся ў агульнарэспубліканскую арганізацыю „Аб'яднанне беларускіх студэнтаў".

Іншай пастаяннай рубрыкай у „Студэнцкай думцы" з'яўляюцца „Аб'явы, абвесткі". Сустракаем тут розныя аб'явы мерапрыемстваў, якія наладжваюцца не толькі ў Інстытуце і не толькі „Світанкам", але, скажам, турыстычным клубам, ці сябрамі з армянскага зямляцтва ў Мінску. Мяне асабіста зацікавіла аб'ява пра збор кніжак для беларускага ліцэя ў Бельску-Падляшскім. „У сувязі з тым, што ўлады асветы Савецкай Беларусі не рэагуюць на настойлівыя просьбы школы аб помачы, — чытаем у „Хроніцы", — суполка „Світанак" вырашыла сабраць бібліятэчку беларускае кнігі для ліцэя імя Тарашкевіча і даслаць яе ў Бельск-П.". У наступным нумары бюлетэня маем ужо падзяку для тых ахвяравальнікаў, што адгукнуліся на абвестку.

У часопісе змяшчаецца таксама мастацкая літаратура, пераважна малавядомыя вершы беларускіх паэтаў: Ларысы Геніюш і другіх ды сатырычныя малюнкі. Адзін з такіх малюнкаў сваёй мовай надта нагадвае карыкатуру Лёніка з „Прысутнасці" з зімы мінулага года. На далёкім фоне прамысловага горада — нейкія фабрыкі, будынкі, — мужчына, злавіўшы зайца за вушы, пытаецца ў яго: „Ну, прызнайся хаця б ты, што ёсць на Беларусі беларусы!"

Ну што ж, відаць, праблемы і тут і там падобныя, а часопіс іхны гэта адзін са шматлікіх крокаў на шляху іх вырашэння.

Ю. Ляшчынскі

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Вынікі фінальнага агляду „Беларускай песні '89" ● 40 год змагання (абаронцаў міру) ● Калі ты не палячка... ● Паверыўшы ў паэзіі крыло... (аб зборніку Яна Чыквіна, выдадзеным у Мінску) ● Прасвістаць, як Кічкайла зубы ● Яновіч на пікніку ў амерыканскім „Полацку" ● Шляхам гадоў ● З маёй званіцы: пра плюй-рэалізм ● У „Сэрцайку": ці можа вярнуцца старое каханне?! ● „Зорка" ● Парады Гаспадыні і Астрона ● Гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok. ul. Wesołowskiego 1.

Druk: Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart. 520 zł, półr. 1040 zł, rocznie 2080 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12, konto XV O/O i PKO W-wa Nr 1658-2010-45-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

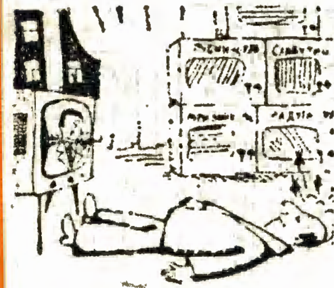
Zam. 344/89. Nakład 6.100. T-5.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

А У ПОЛІ ДВА ДУБОЧКІ
(Народная)

А у полі два дубочкі
Аж да долу гнуцца.
Маладыя малойчыкі
За дзевачку б'юцца.
Пабіліся, падраліся
І пайшлі да пана.
Адзін стаіць перад панам,
Сыпле дукатамі;
Адзін стаіць перад панам,
Сыпле дукатамі,
Другі стаіць за плячыма,
Абліўся слязамі:
— Бадай, табе, пане-браце,
Дукатаў нястала,
Як мы з ёю любіліся,
А на тваім стала!
Харошая дзяўчыначка,
Аддай мае грошы,
Ты ж судзіла, гаварыла,
Што я нехарошы!
Харошая дзяўчыначка,
Аддай чаравічкі,
Ты ж судзіла, гаварыла,
Што я невялічкі!
— Я й судзіла, й гаварыла
І гаварыць буду:
Ой, такі ж я,
маладзенька,
Жыць з табой не буду!

З чаго смяюцца суседзі.

Дыктар: — Вываз востраздэфіцытных тавараў з СССР, у тым ліку каляровых тэлевізараў забараняецца...

Мал. Н. Стрыка („Гродненская правда")

Мал. Е. Врублеўскага („Карузеля")

АФАРЫЗМЫ

Няпэўнасць з'яўляецца маці падазрэння.

*

Каб справіць цуд на зямлі —
Патрэбны земскі рэалізм і навер'е ў цуды.

*

Надта „мудрае" дзіцё ўзбуджае здзіўленне.
Здзіцянелы стары чалавек — літасць.

*

Любоў да ўсіх людзей — гэта ўтопія.

*

На слабых фундаментах валіцца дом,
— на слабых нагах — чалавек.

*

Маладое зялёнае, — гавораць людзі, — пачакаць трэба, пакуль паспеюць.
Горш аднак, калі спелыя раптам зелянеюць.

*

Нарадзіўся пад Вагай, але пэўна пад аптэчнай,
бо неяк скупа важыць —
таленту крыху і крыху манеты.

Р. Бутайла

ЛЮБЛЮ ЖАНЧЫН

— Мне ўжо 60 гадоў, але надалей люблю жанчын. Ці ў маім узросце ганяцца за жанчынамі гэта згубная справа?
— Не, хіба што іх дагоніце.

СПРЭЧКА

Спрачаюцца конь і асёл, хто з іх больш карысны.
— За ніштo твая прыхільнасць, — сказаў асёл. — Хутка коней заменяць трактары, але аслоў заўсёды будзе ўдосталь на свеце.

СКАРБ

Варажбітка да кліента:
— Бачу закапаны скарб!
— Ведаю! Мая жонка заўсёды аб ім гаворыць. Гэта яе першы муж.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) лясны звярок, які любіць арэхі, 5) у драмадэра адзін, 7) след на целе, шво, 8) сімвал армян, які знаходзіцца ў Турцыі, 9) насельніца, 12) да катання з горкі, 14) сварка, скандал, 16) „калючка", 18) задзіра, забіяка, 20) павага, слава, 21) тоненькая, але доўгая, 22) дрэва, з якога можна піць сок, 23) на галаве, 24) вядзе суровы спосаб жыцця (можна ўлажыць з „секты", або „сеткі").

Уніз: 1) прадказвае або зачароўвае, 2) раптоўная рэакцыя, 3) высакародны барацьбіт, 4) трава, якая рэжа, 5) калі загончык, дык на ім кветкі, калі жэрдка, дык на ёй куры, 6) горад у Грузіі над Чорным морам, 10) фундамент, частка слова з коранем, або падоўжныя ніткі, 11) гумно, але не падворак, 12) стэп каля экватара, 13) здабытае ў жыцці, 15 каркае, 17) найменшая колькасць энергіі, 19) архітэктурная дуга над вакном, ці над дзвярыма.

ядань

Сярод чытачоў, якія на працягу двух тыдняў прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

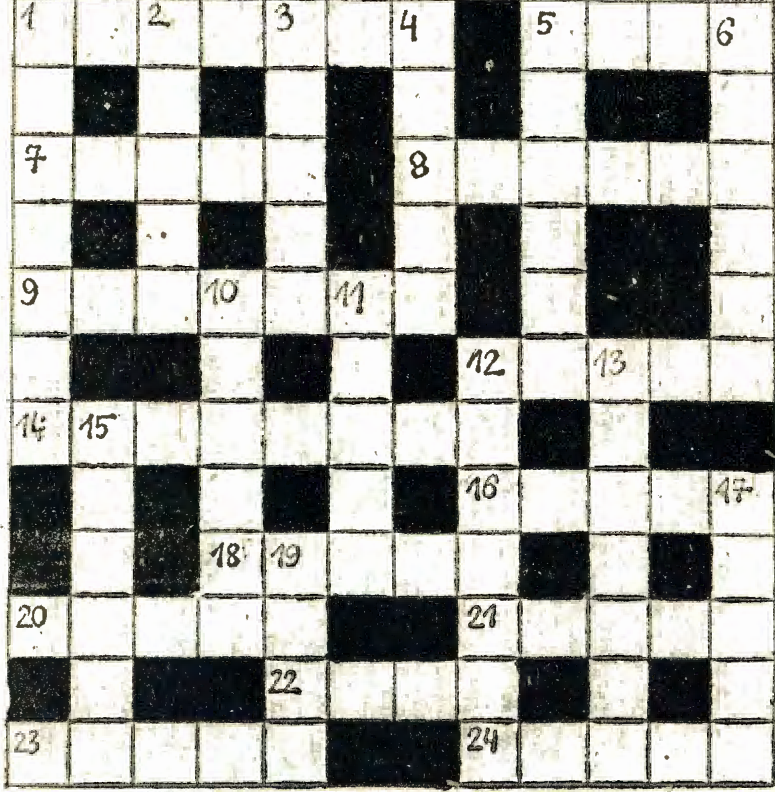
— * —

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 6.

Упоперак: 3) падвязка, 9) краса, 10) плакат, 11) разведка, 12) слава, 13) рэалія, 14) кашка, 16) там-там, 20) ткач, 22) оптык, 23) лампас, 24) кнот, 25) клопат, 26) гусяня.

Уніз: 1) укос, 2) кара, 3) пара, 4) доза, 5) задышка, 6) апарат, 7) маразм, 8) ракіта, 14) каталог, 15) гарсюк, 17) Атос, 18) тытунь, 19) Мікіта, 21) чапля.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: Віктар Корбут з Мінска і Алеся Пазняк з Брэста.

ПАВУЧАЛЬНАЯ ГІСТОРЫЯ

Васьмідзесяцігадовы дзядуля ажаніўся з васемнаццацігадовай дзяўчынай. Праз год маладая жонка нарадзіла дзіця. Дзядуля пайшоў да пустэльніка і запытаўся:

— Ці сапраўды я і ёсць бацька таго дзіцяці, ці можа гэта сталася за боскай справай?

— Раскажу табе, — прамовіў пустэльнік, — павучальную гісторыю. Калісьці апынуўся я на пустыні. Раптам кінуўся на мяне раз'юшаны леў. У мяне ў руках быў толькі кій. Паднёс я яго да вока, прыцэліўся і крыкнуў як мог найгучней: „Паф!" Леў упаў мёртвы.

— Гэта сапраўды сталася за боскай справай, — заўважыў дзядуля.

— Не, — адказаў пустэльнік, — аказалася, што за мною стаяў паляўнічы з сапраўднай стрэльбай.

Любоў, як студня: добра з яе напіцца, але кепска ўпасці ў яе.